Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дениз ◆ ШИНАРА, 22 МАРТ, 1983 ШУ. ◆ № 35 (6757). ◆ Мах 3 кап.

ДИСЦИПЛИНА ЧІОАГІЪЯРА — КОМСОМОЛЬЦИЙ ЙОАКХО

ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома пленумера

Укх деношка хилар ВЛКСМ Нохч - ГІалгІай обкома ялхалгІа пленум. Цига доклад йир ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара доз. Г. Эльмурзаева. Цо дийцар республика комсомольски организацешка къахьегама дисциплина чІоагІъяра, кагирхошка коммунистически кхетам лулга тоадара хьалхехьарча декхарех.

Дег чура къоабалъеш тІайийцар республикерча комсомольцашеи кагирхошеи КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеш. Массанахьа хьаллаьцар къахьегамеи производственни дисциплинаи чІоагІъярах йола москвичий инициатива. Январе, феврале хиннача комсомольски собранешка дийцар дисциплина чІоагІъяра чотагІа къахьегама овсарле лакхъяра, дикал айира ханаа дартдоапараш. Масала, ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» заводера М. Ниаркиев керте латта комсомольско - кагирхой бригада. Цо тІехкхоачашъю планаш, дика я дисциплина. Амма къонача болхлоша тоъам баш селханарча толамех, царна гуш я цоай тороаш, ялтаду балха хьонхамаш кхы а лакхагІа хургдолга, нагахьа санна дисциплинах дола доаш цІенхаштта оттадой, хІара минута кхом бой. Цу тайпара дош къоастадир цар цоай комсомольски собране. Иштта къамаьл хилар «Грознефть» объединенера П. Ч. Стеблепов керте латтача буровой бригаде хиннача собране а.

Массе собранешка балгалдаьккхар производственни планаш кхоачашъяр хІаранех тийша долга. Кагирхоша бокхача бехктокхамца кхоачашде деза цоашта тІадилла моллагІа гІулакх, из дара кходе йиш яц хьинар, ха, иза.

Тахан областной комсомольски организаце чуйоагІа 1730 юкъаьанцара, 6345 цехови, бригадаши, факультетски, классни комсомольски организаци, 1278 комсомольски группа, 150 эзар комсомолец вa республике. Ия боккха низ ба. ХІаьта цу низах бизза пайда эцара тороаш хьатучаяха еза. Бакъда, комсомола дукхача комитеташа ледара леладу шоай болх, хоадам болаш яц цар планаш. Хийла дукха мероприятеш чакхйоаз комитеташа, каст-каста ю заседанеш, совещанеш. Бакъда, уж мероприятеш дукха ярах далац гІулакх, керттердар фуд аьлча, из да царех хьабоала пайда боккхагІа хилийтар.

ЛоархІаме да исполнительски дисциплина чІоагІъяр, бюрократизмеца къовсам лоаттабар, тІайийца хийна решенеш кхоачашйой хьожаш хаддаза тІахьожам лоаттабар. 32 сошам тІайийцаб ВЛКСМ Шелковской райкомо 1982 шера. Бакъда, 4 мара уж кхоачашбаьбий хьожаш. Иштта тесса леладу из гІулакх Ножай - Юртовски райкомо а.

Укх тІехьарча шин бетта хиннача собранешка комсомольцаша чІоагІа теркам тІаозеш дийцар балха тІа ледарло гойтарашца, прогульщикашца цІенхаштта къовсам лоаттабе безилгах. ХІара зІамсаг. йоІ бехктокхаме ба ВЛКСМ члена цІи езз лелае.

Тахан республике 884 комсомольско-кагирхой коллектив я. ХІаьта царех 329 «Коммунистически къахьегама коллектива» яха сийлен цІи лелаю. Амма вайна из хеттара цифраш яц уж. Наурски, Урус - Мартановски районни, Грозненски городской ВЛКСМ комитеташа ма йоаттІа терко яц комсомольско - кагирхой коллективаш вІашагІйоккхара, производственни дисциплина тоярах бола цар лоархІам айбара.

Комсомоль комитеташа шоай болх лерттІа ца белга гуш да республика халиъа боахаме долча кхоачамбоацарашка хьежача. Соахка алхха промышленностен гІишлошъечен прогулаш яр баьхьан долаш 116,5 эзар сагади доадаьд. ІалаьмагІе дукха балха ха йоаю шейиш производствени, «Чечингплодоовощхоз», художественни промыслий объединенешка къахьегаш болча кагирхоша. Нохч - ГІалгІай гІишлон управлене доадаьд 11273 сагади.

Овлангара дезе хувца беза цу тайпарча кхоачамбоацарашца лоаттабу къовсам. Из тесса ца а лелабеш, цІенхаштта отта ца бича бартбац. ХІара комсомольца, ВЛКСМ комитета эттара бехктокхамегІа дола декхар да из.

Пленуме иштта къамаьл дир ВЛКСМ Грозненски горкома шоллагІча секретара М. Деникева. Цо хьахьекхар мел лоархІаме да хІара къахьегама коллективера комсомольцаш вахаре деналена лувцаш хулга Іалашдар, де лаьрхІа хинкар бокъонца дІачакхдаккхар.

Ший балхах лаьца, районе хьехамчий болам шерра барнарах дийцар Назрановски АТП комсомола комитета секретара М. Кодзоева.

— ЧІоагІа лоархІаме да,— аьлар цо, — хІара къонача болхлочун тІачІоагІбар хьехамча хилар. Со водитель ва. Сай планаш аз 150—160 процент кхоачашъю. Бакъда, уж толамаш доахаргдацар, нагахьа санна АТП балха венача хана опыт йолча, говзача водителаша сона гІо даьдецаре. Ас дег тІара баркал ах Ольоев Жабраьила. Цо йоазийтар сона тха балха къайленаш, безабалийтар къахьегам. Районе дукха ба цІи хеза хьехамчаш. Царна юкъе ба Дзарматов Мусса, Котиев Ахьмад, Албогачиев АртагІа, Султыгова Насапхан, иштта кхыбараш. Цар хьалхьебу бокъонца бола болхлой.

— Къахьегама дисциплина чІоагІъяра дикка йовкхо ю оаха, — аьлар ВЛКСМ ЦК члена, Старопромысловски УБР бурувдеттачун гІоноча волча А. Харива. — Оаха вІашагІъехкай тІахьожама группаш. Тахан аха прогул бола лерттІа хьа ца бар дисац тІахьожамлошца ца лувш. ХІаьта дисциплина телхаерашта дІалайтад цар лаьца инкъ бехкаргбоага. Цудухьа тахан тха управлене наггахьа маре нийслац болхлочо ший декхараш доагІача тайпара кхоачаш ца деш йола моттигаш.

Комсомольски кадраш кхеяр ВЛКСМ комитетий керттерча декхарех цаІ да. Из болх цІаккха а лаьгІ ца болийташ бе беза. Шоай районе из бехктокхаме гІулакх миштта леладу хьатойтар ВЛКСМ Гудермесски горкома хьалхарча секретара Р. Лечхадживева.

— Тха керттера декхар дика деша да, — аьлар А. Абдурзаковас, ЧИГУ студентка, — тахан университете дешаш бараш эзаий гІулакхаш шоаш кара гойтаеш, наьха дикагІа йола оамалаш йоахкаш хилийтара тІаберзабаь болх бу тха комсомольски организацеша. Щено йоацаш да тахан цар декхарга хьежжа мара кхоачо балха тІа цар карг ца хилар а. Из дика кхетаду комсомола комитето. Цудухьа цо беррига ший болх тІаберзабаьб студентий коммунистически сакхетам лакхбара, царна юкъе дисциплина чІоагІъяра, нийслуш дола хоза доаца хІамаш дІадахара.

БехктокхІе гІулакхаш латт республика комсомола хьалхашка. ХІаьта тІатеІІа болх ца бича уж кхоачашдулургдац. Пленуме къамаьл даьчар беррагача комсомольций цІерагІа тешам белар шоай декхараш дизаа кхоачашдергхиларах.

Пленуме даьгьа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома шоллагІча секретара Л. Д. Магомадова, ВЛКСМ ЦК секретара А. Н. Колякина, ВЛКСМ ЦК ответорганизатора Г. С. Инжутова.

М. ВЫШЕГУРОВ.

ХІара балха дийнахьа дисциплина тІехдикеи хьадер дукхагІеи хилийта!

ДЕКХАР КХЕТА А ДЕШ

Урус - Мартановски района «Урус - Мартановский» совхоз сом кхебара лостам болаш я. Боахам вІашагІболлача хана планагІа лийрхІа хинна беш дІаегІа яьннай укхала. Цо хІанз дІалоац 640 гектар.

ПланагІа 255 гектар сом бала безаш я укх шера. Цунах 139 гектара тІа Іажаш ба, 86 гектара тІа хьачаш. Пачхьалкхена укх шера 1200 тонн Іажаш 400 тонн хьачаши дІабала безаш ба совхоза къахьегамхой планагІа. ХІаьта фу даьд, фу де лерхІ из декхар кхоачашдара? Цу хаттара жоп луш совхоза керттерча агронома Алиев ХІарона дуви:

— Специализированни йиъ бригада я тха боахаме сомий бешамаш лелаеш. Укх шера чуэцаргболча хьукъана лард соахка гурахьа йенэ йола йолайир цар. Шелла отталехьа еІар укх шера сом дургбола дукхагІйола гаьнаш. ТІаккха — 1 февраль хьатІакхоачаш тоаийр техника, — йоах цо. — Февраль бетта беррата теркам тІабахийта къахьийгар гаьний мугІараштa юкъера лаьтта органически удобренешца хьаьндира. ХІаьта хІанз сурахьа яІанза йиса сомий гаьниш йоІаш латт. Из болх геттара сихем дикеи бу сомий бешамаш лелаераша: Саидов Заиде, Зиниев Хасмохьмада, Магомадов Іаламата, Муцулханова Амината, Мулаева Зулайс, Джаватханова ЗайнаІа, кхычар.

Укх шера латаргйола беш 8 март хьатІакхоачаш еІа яьккхар цар, хІаьта къонача бешах дІа елаш кхы а 40 гектар мара йисац. Сомии гаьнаш йоІаш боахкараш декабрь, январь бетташка боахаме вІашагІъехка хиннача агрономически мурсашка лаьрхІа Іомабаь нах ба. Кхыбола болхлой гаьнашта кІир тохаш, кхы тайпа балхаш деш къахьегаш ба.

Щитовка яха лазар кхийтта я совхоза дукхагІа йола бешамаш. Из хІана кхиеденад?

— Соахка дукха догІаш дийлар. Молхаш теха далалехьа догІа а дийлхе цІенъяь Іоацар уж гаьнаш тІара. Цхьабакъда, бехк тха тхоай а бар. Иштта хаоттам эттача лазарацта, зене йолча хІамашта духьала къовсам лоаттабера кийчо дика яьнцар оаха, кІезига яр эттара дукхагІа эшаш йола молхаш, опрыскивателаш, к. кх. дІ. Уж бахьанаш долаш кхийттад тха бешамашта щитовка яха лазар. Цхьабакъда, гаьнашта эза тохалехьа из дІадоаккхаргхиларах шеко яц. — йоах Алиев ХІаройа. — Цу гІулакха еррига тхоай тороаш оарцагІъяьхай оаха. Кхоачам болаш Іалашъяьй хилаза яргІоаца молхаш. Кийчъяьй 8 трактори опрыскиватель. Молхаш тоха долалургда тхо укх деношка. ХІаьта хІанз беша улла докъадена тІа доагадеш латт. Из болх бу Іа даккхара гІан кІал лечкъа зене йола садоахка хІамаш йоагра.

Лаьтта хьаьндара укх шера лаьрхІа отряд вІашагІъеллай цу боахаме. Ший декхарех дика лоархІаю из.

Февраль бетта кхачка, сомий бешамашка планагІа зэар тонн дІаяхьа езаш хиннача, 2800 тонн органически удобрени дІайихьар. Из болх дІахо а беш ба. Геттара дика къахьег цу отряда юкъебоагІача механизатораша: Дартаев Іийсас, Джаватханов Іабдул - Къудуза, Астамиров Хьамида, Мамацуев Адама, кхычара. Масала, Дартаевеи Джаватхановеи хІаране дийнахьа юкъера лаьрхІача 46 тонн кхо дІахьо кхачка, план 22 тонн йолаш.

Сомий бешамаш лелаеча бригадашта юкъе ярхача яхье хьалха Астамиров Султана кулгалду цхьоалегІа яр я. Дика хьукъам кхебара кхоачам бец техника, удобренеш, кхы мел эшар хиларах, нагахьа санна царех лерттІа пайда эца нах хоаш ца хилча. Из гІулакхаш геттара дика кхетадеш ва Астамаров Султан. Цо хьадечох дог лазаш, бехктокхам кхетабеш болх бе Іомабу ший бригадера нах.

Цо ина дІекхоача гІо ду нах цІагІа эшачунца ІалашбагІа, масала: кІорапа, дахдаша, доакъарца, я кх. дІ. Хьадьчох наха мел доагІар дІакхачийтара къаьстта йоакхо ю. Цудухьа коллективе сий ду цун. ХІаьта Султана кулгалдеш йолча бригада доал деш йола беш, кхыча бригадай йолчул толашагІа я.

Дика хьехамча а ва Султан. Масала, хІанз цхьоалагІа бригадаца яхь лелаеш йолча кхоалагІча бригада керте латта Астамиров Іандарбеи болх бе а кулгалде а Султана Іомаваь ба. Ше къаьстта бригада хьаьнаьлехье Султана гІоъча волаш болх баьб Іандарбека массехк шера.

— Юртбоахама продукци яьккхара геттара тІехьаьоаш хиннача «Горец» совхоза цхьан отделене лаьрда тІа цхьайтта цу хьалха вІашагІъеллар тха совхоз. Техника эшаш кІезиге, экономика къе йолаш яр иа отделени. Кхоачамбоацараш дІадахара, цун болх тоабара совхоза кулгалхоша а башка йоакхо яцар. Йиза шоай балха говзал, хьинар хьахьокха йиш йолаш бацар нах цу хьалашка, — дагалуви хІанз Алиев ХІарона. — Отделенех къаьстта совхоз йича деррига хувшделар. Кердача боахами дай шоаш бола кхетадаьча наха шоай низ оарцагІбаьккхар боахама экономика детІайоалара. Цу гІулакха уж тІахьийхараш Астамиров Султан санна бола хьаьнала къахьегамхой бар. Доккха новкъостал дир тхона пачхьалкхено а. Елар керда техника, дІа йогІа сомий гаьнаш, удобренеш, гІишлон материалаш, кхычар. Цу дерригене денхарийла ю тха боахама коллектив Кхечан программа кхоачашъеча къаьстта доккха дакъа лаца. ХІаьта хІанзарчоа дика лоархІабу тха боахама къахьегамхой хьалхешна латтача декхарех. Толаме кхоачашъю пачхьалкхена юртбоахама продукци дІаялара планаш. Масала, соахка план 180 тонн йолаш 242 тонн сом дІабелар оаха Даьхенна.

М. ХАЖАТХАНОВ.

Яхье хьалха латташ хьайоагІа коллектив

Нохч-ГІалгІай гІишлон управлене СМУ-8 социалистически яхье хьалха латташ халарца дукхийешта йовзаш я цар чІоагІа лоархІаш а я Суровецкая Людмила Михайловнас кулгалдеча штукатурий-малярий бригада коллектив. Цхьанкха смена дІаяхийтац цо ший норма 110—115 процент кхоачаш ца еш. Овсаре къахьегарал соагІа, цо деш йола отделочни балхаш массаза а дика хул. Уж толамаш доахача хьинаре даькъа лоац отделочница, коммунистически къахьегама ударница А. А. Жмуйдовас.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) отделочница А. Жмуйдова, бригадир Л. Суровецкая.

З. БАТЧАЕВА сурт.

1983 ШЕРА 21 МАРТ ХЬАТІАОТТАШ ХІАРА КХОАБАЧА ІАТТАГАРА ШУРА ЯККХАРА ЙОЛА

СВОДКА

(кг.)

Районаш	1983 шера	1982 шера
Наурски	6.8	6,1
Надтеречни	5.8	4,4
Шелковской	5.8	6.8
Шалински	5.5	5,2
Гудермесски	5.4	4,5
Грозненски	5.4	4.8
Ачхой-Мартановски	4.9	2.8
Малгобекски	4.9	3.8
Сунженски	4.9	4.5
Назрановски	4.7	5.3
Урус-Мартановски	4.3	3.9
Республике гІолла	5,4	4,8

16 АПРЕЛЕ — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

БАРТ-ЦХЬОАГІО ЙОЛАШ

Грозненча «Родина» яхача соми бьцадаараш кхедеча совхоза къахьегамхоша 16 апреле Ерригсоюзни коммунистически субботнике дакъа лацаре штаб вІашагІъеллай совхоза директор, Советски Союза Турпал Крутов Петр Максимович керте а латташ.

Штабо къоастадаьд цу дезача дийнахьа шоай совхоза болхлоша дергдола балхаш. Верригаш а болх беш хургва 767 саг.

Цу дийнахьа 5 гектара тІа дІаюргъя хьалха кхача кабуц, кхыйола хІамаш дІаюргйолча массехк гектара тІа хий дулларгда.

«ЦІеча шоатта дийнахьа» яха бригадера 130 саг а хургва сомий бешамашка къахьегаш. Цар дош деннад 10 гектара тІа хий далла, 22 гектара тІарча Іажашта кІир тоха, 6 гектар хулаш йолча къонача беша культкара оасар де, зене йолча хІамашта духьела молхаш тоха.

Хьинаре къахьега лаьрхІа ба совхоза хьайбаш леладераш а. Нагахьа санна юкъера лаьрхІача шоай доакангара цар йоаккха шура 650 килограмм яле, цу дийнахьа 770 килограмм шура яккха уйла йолаш ба уж.

Субботника шоай дакъа юкъедахьара цІенхаштта кийчлуш ба механизатораш. Чеснов Юрас, Абакумов Ивана, Дрозд Григоре, Хатуев Ушурма, кхы дукхача трактористашеи шоферашеи шоай «болата говрашка» бола байтаргба кходаьча доагорца.

16 апреле даьккха 1900 сом алапи цхьайтталагІча пятилетка фонде дІачулургда совхоза болхлоша.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

●

ЦАІИ АХИ НОРМА КХОАЧАШЪЕРГЪЯ

Ерригсоюзни коммунистически субботнике дакъа лоацаш 500 саг хургва Грозненски района Ленина цІерагІча колхозе. Цига хьалхе а белгалдаьхад цу дийнахьа дергдола балхаш.

Кхаь тракторни бригадера 85 механизатор хургва доакъарен ялатан лаьрхІа йола культураш дІаюш. ХІаьта индустриальни хьисапе хьежкІаш дІаюргъя 120 гектара тІа. Механизатораша дош деннад балха норма 150 процент кхоачашъе. Кходаьча доагорца болх беш хургъя 11 трактори 5 автомашини.

Цар санна къахьегама овсарле лакха йолаш «цІеча шоатта дийнахьа» болх бе декхар тІадийцад колхоза хьайбай корпусашта реконструкци еш хургболча гІишлон бригадерча 48 сага а.

Хьалха йоаккхаш хиннечул 200 килограмм дукхагІа шура яккха лаьрхІа ба колхоза хьайбаш леладераш.

Колхозхоша даьккхача алапех 700 сом цхьайтталагІча пятилетка фонде юкъедахьийта оттадаьд.

БІАЬСТАН БАЛХАШ СИХДАЬД

Укх бІаьсти цхьайтта эзар гектар хулаш болча лаьтта доакъарах ялатан лаьрхІа йола культураш дІае езаш ба «Грозненский молочный» совхоза механизатораш. Агротехнически дикагІчеи лоацачеи хана уж балхаш чакхдахара низ бола техника кхаш кІа араьккхай цар. 21 март хьатІаотташ доакъара лаьрхІа 1160 гектара тІа вІашагІъяьбаь кхаш горох, 220 гектар дукхача шерашка тІа юла баьцаш, 286 гектар фуне лаьрхІа беж гороки дІайийнай совхоза шиъ отделенерча механизатораша.

Кхашка балхаш де йиш йолаш латтача хоттанех ца йотта пайда а эцаш бІаьстин балхаш сихагІа чакхдахара хьинар ца кхоаеш къахьег дукххача механизатораша. Царна юкъе къаьстта къахьегама овсарле лакха йолаш культураш дІаюш МТЗ-80 яхача марках бола тракторах лелаш болча Ваккаев Алуна, Акиев Вахас, Айдамиров Ахьмада, кхыберашa. НормагІа дІаа йоагІар 13 гектар йолаш царех хІаране юкъера лаьрхІача дийнахьа 21 гектара тІа дІайийна йоах уж.

Социалистически яхье хьалха а болаш, дика къахьегаш механизатораша социалистически смена хьоаьхай.

ЦИСТЕРНАШ ШОАШ ЭШАРАШ БОЛЧА ДІАУХ

Хьинаре къахьегаш я укх деношка «Грознефтеоргсинтез» яхача объединенена чуйоагІача производственно-товарни конторе дикагІъярех цаІ йола М. С. Алексеевай смена. Шу дика дІадоладаьд, планови заданеш хаддаза кхоачашъе тІехкхоачаш а ю. Производственни болх дика дІабахара новкъостал ду къахьегамхоашта социалистически яхьи ийса вІашгІехьъяккхаро, резерваш лехаро. М. С. Алексеевай сменаца дилла хьалхара моттиг къувсаш я Н. И. Воронковай смена. Цкъа цаІи тІаккха шоллагІъяри яхье котъювлаш хьайоагІа уж ши смена.

М. С. Алексеевай сменас къахьегама вахте латтача цхьоалагІча эстакада чудетт ерригача маркех дола бензинаш. ДІачуеттарал соагІа ухказа хьачу а айю мехкдаьтта продуктaш.

Машинизькъахошка кастекаста хьачуухийт цига вагонаш. Царна де деза гІулакх хаиннахьее дикеи дича, вагонашта сов ха яккхац латташ. Іоухаш йоац мехкдаьтта продукташ. Из болх дика бара тІебохийт теркам мехкдаьтта продукташ хьачуийерийи дІателарийн смена.

Сменана кулгалдеш я оператор Мария Семеновна Алексеева. Из дика организатор я, дукхача шерашка ала хІама доаццаш болх барах дукха совгІаташ а тийнвид цунна, хеста а яьй. Цун сурт доалл заводской Къахьегама аллее хьалтеха.

Цо лелаю йолаш йолча мехкдаьтта продуктай учет, сведенеш дІаязъю, лоаца аьлча, цо лелаю ерригa смена документаци. Цун керттера декхар да къахьегам вІаштІехьбаккхар. Хьаькъалаганна дІаннйсбу Мария Семеновнас смена чаенаш балха тІа, хІаранена хьаьла декхар тІадуллa, ший участок малагІа я, бе беза болх мел-б хойт. Мичча хьоваам ханна моттиг нийсьелча, оарцагІа йодар а Алексеева я.

ШоллагІча наькъа тІа дІаоттаяьй цистерна. Операторa хьожаяь, сихха йоада ницa Т. С. Веревкина. ХьалтІайоал Татьяна Степановна галерея тІа, цІатІайода хьалхарча цистернана, хьаелл люк чІоагІа теркам тІабахийте хьожк из емкостага, бензин дотта ма деай цунна чу. ХІаьта сийрда мехкдаьтта продуктaш чуйотташ йола хІама къаьстта цІена хила ма езий.

Даим бІаргахоаб Веревкинас юзаш латтача цистернага, кІаша Іодахийтац. Цо ше дер дика дергалларах бола тешам ба цун опыт, говзал. Смена кулгалхо тІеральтча дукхьел цІаь Татьяна Степановна, ийра йисац операторa метта.

Цхьанена тІехье шоллагІъяр йолаш хьаргьоа вегонаш мехкдаьтта продуктах. 100 совгІа я вахта йолаенча дика потребителашта дІайахьийта цистерна. КІезига къахьийгадац смене коллективо из лакха толам баккхара.

Н. ЧЕМИСЕНКО,
«Нефтехимик» корреспондент.

Къахьегамхошта, къаьстта кхуваш боагІараштa, коммунистически кхетам балара балха дукхача формаех а методех а пайда ийбу «Старогрознефть» НГДУ партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша. ХІаьта из беррига болх тІаберзабаь ба кхоарча шера а ерригача пятилетка а планаши социалистически декхараши хадал кхоачашдара, иа Іалашдара лоиттаеча яхье тІа-тІа дукхагІа нах юкъеоазара. ХІаьта боахама, организаторски, кхетам балара дешаш кхетамца вІаши дувза-хар бахьан долаш республикански социалистически яхье а котъювлаш я вар коллектив.

ХІана 1378 мехкдаьттахова управлене «Коммунистически къахьегама ударник» яха цІи лелаеш. ХІаьта из цІи лелае бокъо яккхара баьржача боламе юкъе дакъа лоац 3 цехо, 47 бригада, 2447 саго.

КХЕТАМА БОЛХ КОМПЛЕКСНИ БУ

Укх тІеххьарча хане шерра къовсам лоаттабу коллективе къахьегама дисциплина чІоагІъяр, хІара балха участке дика вІаштІехьбаьннеи овсарен наха къахьегаргдола хьалаш хьадар духьа. Цу даькъе ледарло гойташ волчунгара доагІар хьадех администраце а общественни организацеша а. Харцваьннар нувш заседанешка, собранешка, аше новкъостий суда, профилактика совета заседанешка вех, бехктокхаме оз.

Иштта беча балхах дика беркат доал. Нагахьа санна 1981 шера хІара болх беча бІаь болхлочо юкъера лаьрхІача 6.1 процент нарушенеш яь хиналле, соахка из цифра 3.9 процентага кхоачаш лохъенний. ХІаьта шекo яц карарча шера цун боарам кхы а лохлургхиларах.

Иштта, цу хьакъехьа беркаре гІулакхаш чакхдоаккхаш я коллективера агитколлектив, политинформаторий группа, хьехамчий совет, идеологически балха кхыйола звеньяш.

Цар шоай къамаьлаш, гІулакхаш айхха дувз цехашка, бригадашка латтача гІулакхашца, пайда эцаза йолча тороашта теркам тІаоз. Цу дерригене гІо ду «ХІара балха дийнахьа тІехдика дисциплиненеи хьадер дукхагІеи хилийта!» яхача девизагІа лоаттаю яхь кхы а шерагІа йоаржае.

С. ШАБИЕВ.

Саг ший кхела да ва

МАССАНЕ ЮКЪАРА ДЕКХАР

Партийни организацена хьалхашка латтача дукхача декхарех керттердарех цаI да къахьегамхой коммунистически сакхетам лакхбар, партена, коммунизм хьалъяра гIулакха уж мутIахьа хилар кхы тIа а чIоагIдар. Политически сакхетам лакха болча сага ше бехктохаме хет вахарца, балхаца дувзденнача моллагIча хIама. Цуттача нахах латтача коллектива къахьегама хьокхамаш а массаза гIадвугаш хул.

Идейно - политически кхетам балара болх чоалхане а, дукха оагIонаш йолаш а процесс я. Из болх хаддаза, таханарча вахаро хьалхашка уттадеча декхарашца бувзаш бе беза. Цудухьа тха совхозерча коммунисташа шоай низ, хьинар кходац коллективаца беш бола болх кхы а тоабара. Парткомо чIоагIа терко ю интернациональни, атеистически кхетам телара балха. Цох дола дош каст-каста дувц парткома заседанешка, собранешка, юрта сходашка. Оаха вIашагIъеллай 7 саг чувоагIа атеизма совет, цун председатель ва И. М. Барахоев. Совето ший болх совхоза коллектива юкъе бáь а ца Iеш. Кердача Редантера дукхагIа болча наха юкъе а бу.

Тха юртара къахьегама коллективаш интернациональни я. Укхаза болх беш ба: гIалгIай, эрсий, нохчий, хIирий, кхыча къамий викалаш а. Цул совгIа, дукха гIалгIай бах юрта кхыча къаман кхалнах маьре кхийла а. Цар дезалаш юртхоша лоархIаш а, царна безаш а ба. Масала, Баркинхоев Мухьмада сесаг Евдокия — немце я. Почтальона болх беш я из. Ший декхараш дизза кхоачашду цо. Цечоев ХIарона фусамнана Лида — эрсацхa я. Из № 24 йолча бархI шерарча школе болх беш я библиотекарь а йолаш. Векмурзиев Макцарина казашка йоалаяьй, хIеьта Евлоев Саварбика ший вахар дийзад хIирий кхалсагаца. Ишта деал кхы а ба тха юрта. Укхаза белгалдаккха деза кхыча къаман нахах дукхагIчарна шаьра гIалгIай мотт ховла. ТIаккха № 24 школе 7 класс деша ягIача эрсий йиIига Лозовал Ларисас виллеш а доах гIалгIай меттала. Цу дерригне хьагойт бе-беча къамаш шоаш бале а, уж массарна тарлуш, кхыча халкъий Iадделиш лоархIаш, сий деш болга.

Совхозе болх беш я идеологически балхахой йоккха отряд. Интернациональни детгIал чIоагIдара, къахьетамхоита атеистически кхетам балара шоай низ тIабохийташ ва 10 политинформатор, 25 агитатор, «Знание» общества 49 член.

Коллективе традици хинна дIадахад юрта цIи хезача нахаца сайреваш дIаккхьар. оБлхлой болча бахкe, шоай вахарах дувцаш хинаб Сийлахь - боккхача Даймехка тIема ветеранаш Аксагов Батарбик, Хамхоев Iаьла, партей къахьегамен ветеранаш А. Шадиев, И. Барахоев.

Партномо ший болх чакхбоаккх хьехархой коллективаца цхьана. ХIана аьлча, тха болхлой берам да цига деша дагIараш. Ала деза, ишта оттабаьча балхах дикагIа пайда боалилга.

Идейно - политически, интернациональни кхетам телара болх дика оттабаьб № 24 йолча школе. Укхаза болх беш я «Вошал» яха клуб, атеистически кхетам балара йола совет. Цун керте латт хьехархо Оздоев Муса. Совета балха юкъе хьинаре дакъа лоац Льянова Дибес, Грачев Александра, Даскиева БатIдатас, Баркинхоев Мувсас. Цудухьа укх тIеххьарча шерашка дешархоша хьинарегIа дакъа лоац школа общественни вахара юкъе. Ховлуш тоабеннаб пионерски, комсомольски организацей болх. Белгалдаккха деза совхоза болхлоша — дешархой даьш-ноаноша — школерча мероприятешка дикка дакъа лоацилга. ГIо ду уж кийчъе а дIаяхьа а. ХIаьта совхоза партком кхы тIа а чIоагIбе гIерт школаи тха коллективаи юкъера бувзам.

Бакъда, тха болха юкъе а да цхьацца кхоачамбоацараш. Моттигаш я идейно - политически кхетам тесса лелабеш. Цхьаболча кулгалхоша кIезига еш атеистически темах йола лекцеш, докладаш. Царех ба Б. Хамхоев — гаража заведующи, И. Льянов — керттера зоотехник, М. Цечоев — прораб.

Ледара латт керда обрядаш, традицеш вахара юкъе кхувлара гIулакх а.

Коммунисташа дика кхетаду болх кхы тIа а тоабе безилга. Цу гIулакха оаха кхобергбац тхоай низ, хьинар.

Б. ДЖАНХОТОВ,
МагIалбика района «Алханчуртский» совхоза парткома секретарь.

ЦУН СИЙ ДУ

Массехк минут мара яьннац ший аргIанарча смене «Грозненский рабочий» яхача издательства техник - технолог Акиева Дашо балха хьаихаьча.

Линотипистех цхьаннена хьехар деш йоаллача Дашойна тIайоагIа наборщица. Цо тIадена гIулакх а сиха цхьалхадаккха дезаш да. Хуппа еза цхьаццайола шрифташ. Из тIехьатетта йиш йолаш гIулакх дац, хIана аьлча, дIахорча балха тIа новкъарло е тарлу цо а.

Дукха хаттараш деш тIаух Дашойна линотипистка, верстальщикаш, кхыча профессех бола болхлой. Де дезачоа хьехар ду, эше новкъостал ду.

Ишта кагий а доккхий а гIулакхац къоастадеш дIадоладу Дашос хIара ший балха ди. Цудухьа коллективо чIоагIа лоархIаш а сий деш а я Дашо.

— Производство дика йовзаш а болх кхетамца вIаштIехьбаккха ховш а я из,— оал издательства болхлоша. — ХIаранегара доагIаш дар хьадех цо. Балхах дог лазаш, тIадилла моллагIа дола декхар цIийлла ца езаш кхоачащдеш хьайоагIа Дашо. Со кулгалхо я яхаш деш хIама а доацаш дIа-хьа делаш самал яц цун.

Издательстве наборни, печатни, верстальни участкашка къахьегаш дукха болхлой ба. Цар массане а ше-ший озамалаш я. Цхьабакъда, царех хIаранеца дувца хов цунна. Нагахьа сана балха тIа моллагIвар гIалат ваьнна моттиг нийсъелча, цунна уллув дIа а этте эшши дале гIо ду технолога, де дезачун духтIавоаккх.

Ткъаьх шу да Акиева Дашо «Грозненский рабочий» издательстве къахьегаш йола. Цу шерашка йоккха опыт Iоаьвй цо. Цига ялехьа а массехк шера кулг-кара наборщица йолаш болх бáь яр из. Бакъда, укхаза набор машинашца йора, хIаьта из цунна керда а чIоагIа чоалхане а гIулакх дар. Цудухьа юххьанца наборщика ученица йолаш болх бир Акиева Дашос. Пиллача ханал цхьа бутт хьалха карверзайир цо из говзал.

Хьалхарча юкъагIа нормех лоархIаяцар Дашо. Цхьабакъда, хала хиларах балхах бIуйъоацабеш йоаца из дикагIчарна тIехьакхе гIертар. Массехк бутт балалехьа из цунна де а мегар.

Укхаза балха эттача хана, бархI класс чакхъяьккха мара яцар Дашо. Линотиписта балхах дика кхеташ яле а цох кхоачамбе дага яцар из. Къахьегаш йолаше болхлой-кагирхой сайрийнара школе чакхъяьккхар. ТIаккха Ленинградски полиграфически техникуме деша яхар 1974 шера. Дика дешаш из чакх а яьккха полиграфически балха техника - технолога диплом хьаийцар Акиевас. Ший балхах тIехдика кхеташ боккъонца йола организатори хиларах тарра, наборни цеха технолога декхараш кхоачашде хьожаю Дашо.

Талан а тIехьа чIрагIа баркал яхаш я на цу хана наборни цеха начальник хиннача Колесник Иван Дмитриевича, хIана аьлча, дукха гIо даьд цо цунна технолога говзал караерзаеш. Ножчий кхалсаг, къона специалист издательства коммунисташа массава раьза а волаш, шоай мугIарашка дIаийцар 1976 шера. Цу цIера сий хаддамза лакха лоттадеш хьа а йоагIа на.

Хьинаре къахьегарал совгIа, Акиева Дашос дизза дакъа лоац юкъарча балха тIа а. Шоаза из хержа хиннай Ленински райсовета депутаталла. Цу балха тIа шийне тIадехка декхараш цIена кхоачаш ца деш цхьа моттиг нийсъялийтаац цо. ХIана издательства халкъа тIахьожама группа член, кхом барах хьурмат даран йолча комиссе председатель я Акиева Дашо. Цхьаккха тайпа дакха гIалат доацаш из болх а бу цо.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: техник-технолог Д. Акиева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Къахьегама ветеран хиларех тарра вовзаш ва Грозненча ТЭЦ-2 къахьегаш вола мастер А. Канарский. Хьаьнал къахьегарах цунна еннай «Знак Почета» [illegible]

СУРТАШ ТIА: аьрдехьа — предприяте ветеран, коммунист А. Канарский; аьттехьа — № 2 йола электроцех.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ВАХАРЦАРА ПАРТИЙНИ ДЕШАРА БУВЗАМ

Политически экономически дешара юкъелаш 118 саг ва Черменски чхьагIара завода коллективе. Уж къахьегача коллективера алаш хIана бац аьнна ба. Укхаза болх беш я марксизма - ленинизма лардий, «Кхачая программа» яхача курсах йола конкретни экономика школаш, коммунистически къахьегама школаш. Партийни бюрос дикка ший тIахьожама кIал лоеттаю партийни экономически дешара ерригга звеньяш, каст-каста дувца уттаду уж дешаш хьайийлача партийни собране. Укхаза пропагандисталла чIоагIбаьб шоашта тIадилла гIулакх чIоагIгIа бехктохкаме а хеташ леладеш бола кулгалхойи керттера специалистащи.

Цу коллективе политически дешар вIаштIехьдоаккхача белгала хIама да вахарцара цун бувзам чIоагIбар. «Пропагандисто — эффективностеи дикалеи пятилеткана» яха болам боаржабар. Пропагандисташа деша багIарашта хьехам лу чIоаргга идейни дог тийша хургболаш, производственни гIулакхий дай шоаш болга ховргдолаш.

Цу гIулакха башха-дика опыт Iомаьнй марксизма-ленинизма лардий школа пропагандиста, завода керттерча винодела М. Евлоева. Политзаняти йолча хана ладувгIарий уйла хаддаза тIайохийт цо производства гIулакхашка ювзаеннача темашта: продукци хьаярга бодача маьха, къахьегама дисциплина чIоагIъяра, предприяте низ айбара кхоачамашта, кхыяраштa. Пропагандиста практически задачеш тел деша богIараштa — цехашкарча хьалха латтача нахах, цар балха опытах, къахьегама коллективашка социалистически яхь вIаштIехьъяьккхарах хоамаш кийчде. Цу тайпарча занятешка дакъа ца лоацаш Iац деша багIараш. Цар массане а политически дешарах пайда эц болх беча коллективашка производственни гIулакхаш массе оагIорахьара дувцара.

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума материалаш Iомеча хана пропагандиста Евлоева пайда ийцар дика хиларах хьаллаьца лелаеча деша багIарашта общественно - политически практика яра методах. Занятешка тема йийцачул тIехьагIа участнашка боахлошта юкъе хьехама болх бе аьнна задача еннай цо деша багIараштa. Из болх дикагIа бу Б. Арчакова, С. Турлова, И. Куприяшкина. Балха цу формо пропагандиста новкъостал ду партийни документаш Iомадеча хана болхлой дукхагIа тIаола, ший пропагандистски балхах хьакур дикагIа бIаргаго.

Политически дешар вахарца дувзаш беча балхах бертат доалаш хилар хьакьокх конкретни экономика школай пропагандистий чхьагIара завода директора Н. М. Паровек инженера Я. Галиевси гIулакхаша. КПСС ЦК ноябрьски Пленума материалаш шоай дего къоабалдаь гIулакх сакха тIаийцар цу школашка дешаш бараша. Цар хьалхалокхарах чакхъяьккхар чхьагIар Iодуттачара ши саг мукъа а ваьккха, шера 2,3 эзар сом кходе йиш хилийта йола рационализаторски предложени. Цу даьхье тIехь-тIехьа дукхагIа кердадараш лохаш а цеха цхьайолча уллашта реконструкци еш а я.

КПСС ЦК ноябрьски Пленумо белгалдаьккхар машинаькъа транспорто болх во беш хилар. Укх заводе а ишта моттигаш хиннай йотташи Iойоессаци вагонаша йоагIачул сомнагIа ханаш йоахаш. Пленума материалаш конкретни экономика школашка Iомаьчули яссача цушай цеха участкашка а кийчача продукце складашка а йийцачули тIехьагIа балха графикаш хийцар. ТIаккха дикка кIезагъелар вагонаша сайца латтеш йоаха ханаш.

ЧIоагIа уйла тIайохийт укхаза арахеча продукци дика хилийтара, къахьегама дисциплина чIоагIъяре. Уж дешаш шерра дувц политзанятешка меттел, болхлой коллективашка а. Цига белгалдоах, юрта бохо малар тIехдахарах, къахьегама дисциплина телнарах, прогулаш ярах завода мел доккха зе хул.

Деша ухача болхлочо М. Джаватханова предложени ялар, цо шие дакъа а лоацаш, хан-ханнахьа рейдаш ю балха ханах бназа пайда эций хьонаш. Деша ухача дукхачар дакъа лоац цу тайпарча рейдашка, цо новкъостал ду къахьегама дисциплина чIоагIъяра.

Е. ФАРНИЕВА.

Юрта йола керда техника

«КОМФОРТО» ГIО ДУ ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШТА

Электротехнически промышленноста специалисташа юрта боахама кийчъяьй «Комфорт-251» яха управлени яра керда автоматически система

Компьютерца лелаеш йола автоматизированни хьайбаш леладу фермаш фантастика а йоацаш долаш дола хIама да тахан. Цу тайпарча управлени яра системаех цаI я «Комфорт-251». Ерригa дукха къахьегам чулоацаш йола операцеш автоматашца, роботашца, гIонйа йолча механически устройствашца кхоачашъергйолча доккхийча хьайбаш леладеча боахамашка ший хана хургйолча управлене комплексни системай прообраз я из.

Советски Iилманхошен инженерашен хьаьча управлене кердача устройства автоматически хьаллоаттаду хьайбиша сихха дегI дара эша хьалаш. Цуя йиш я цхьан хеппа бIаьш йолча хьаккий хурсаштa гIулакх де. Механизмашкен транспортерашен болх нийса а байташ, цу тайпара устройство хьом доакъар миштa юйчду а из хьайбашта дIа миштa дул а, хурсашта ма эшшара лелаю ясленшкара температура, хаиналья керде фо чудойт помещене чу. Кхоачам боллаш йоаца маьлха сердал совълинхара, боккъонца графикагIа лелаю низ белача хьайбашта дика йола лаьрххIа лампашоблучателаш. Цул совгIа, керда устройство хьож помещенена дезинфекци еш йолча установкашка.

Болх беча механизмашта команда тела йиш я «Комфорта» пульта тIара е электронни сахьата гIонца программатIа. Хоадаьча хана дIа а йолайолийт соца а ю транспортераш, колорифераш, вентилятораш, облучателаш. Кердача устройства болх дика барах бола тешами эффективности лакхъю управлене блокаш шоаех хьаьча интегральни схемашa. Цу тайпара йола цхьа микросхема пIелга букьа тIа оттае йиш йолаш я. Йоккхалга дилача ластиг миссел мара йоаца царех модуль, дилларча бIаьш йолча риленеи переключателаштен нийсса я. «Комфорт» хьеш микросхемаш юкъейоаларо шозза — кхоаза кIезигъю цунга дIайоде материал.

Деш дола балхаш дилла цхьатарре хургдоацаш эрга а доахаш, кердача устройстве лакхъю къахьегама овсарле. Цо гIо дергда хьайбаш леладераштa кагий хьайбаш кхеде меттел, доккхийча хьайбашта эша гIулакх де а. ЛаьрхIа да дIахо йодача хана «Комфорт» дикка шерагIа юкъейхувла. Доакъар кийчдаран из хьайбашта дIадиллараи, доахан деттара автоматизаци ярца. Йоккхийча промышленни комплексашка хьайбаш леладелга тоадарца фермерча ерригача производственни процесса универсальни регулятор хинна дIаотта йиш йолаш я из.

Феликс ДАНИЛОВСКИЙ.
(АПН).

Iилмани техникан доазонаш

Трубопровода трасса юллар ЭВМ я

Къонача московски специалистий группа дулен практике эггара хьалха вIаштIехьдаьннад эзараш километраш йIаьха йола мехкдаьттан газан провод йилла езаргйолча моттига дукха шоай тайпара яраш ахь хургйоаца башхалонаш математически меттала яха. Трассашта еча компьютерни проектироване геттера кIезигду гIишлоншъечара вIаштIехьдоацараш, кIезига кхоиц средстваш, трубопроводо болх дика бертхиларах бола тешам лакхбу.

АПН корреспондента ВИРЮКОВ Александра декарагIа цу перспективни тохкамах дувц цунна юкъе дакъа лоацаш хиларех цхьаннe, техникески [illegible] кандидата ЗОНЕНКО Валеро.

— Эзараш километраш йола магистральни газопроводаш ехкаш гIишлонхошта нийслу дага а ца хинна, хIанзалца йолча хана проекта тIа белгалде йиш яц аьнна хеташ хинна дукха хIамаш. Уренгой — Ужгород яха экспортни трубопровод, масала, пхиъ эзари ах эзари километр йIаьха я. Трасса юллаш хьадаккха деза 130 миллион кубометр гаргга лаьтта. 700 километр йода магистраль ушалаш йолча моттигашка гIолла, 2000 километр — хьунашта юкъе гIолла, 530 километр — бердаш тIа гIолла. 535-за бовла беза гIишлонхой долхача хишта тIех, 400-за теда деза машинанькъаши тIонаькъаши.

Йиш йий-теш бе безаш бола болх селла дукха а хилча рельеф миштa чоалхане а хилча, дерригa нийслургйола хIамаш хьалхе а тервалде а трасса оптимальни вариант бIубенна харжа а. ХIанз йиш я аьнна дала деза цу хаттара жоп. ДIаьхача пхе шера чухь даьд лабораторешка тохкамаш, царех хьахинарош миштад хьийжаб Малхбузен СаберегIа трасса юллача. ХIанз болх баь баьннаб хIаьта эггара хьалха практикана юкъеноалайнча цо кхойта средствааш ши миллион сома маьха хинна Iац. Цул совгIа, лакхбаьб трубопровода болх дика бергхиларах бола тешам. Къестаяьй трассашка хьалхашка уттa кхыйола чоалхане технически проблемаш.

Кхьметтел дукха ха йоаццаш а тIехьа трубопровод балха тешаме хургйий-хьогI аьнна башха кхера бецаш хилацар трасса еш боадкараш. Диаметр йоккха йоацача турбай гибкость кхоачам боллаш яр, цо йиш хулийтар рельеф нийса йоацача моттигашка а турбаш атта дIаниисъе. ХIанз турбаш, сага лаккхал хIана яц аьнна йовхьаш а йолаш, сома йолча хана, уж Iоюхкача хана кхоача нагрузкаш лакхьеннай. Транспортни тай айхха лаьтта Iодижийтара сайтта турбаш эп царех хетта. Амма уж мел эпаргья а мича эпаргья а боккъонца ала йиш йолаш вацар проектировщик. Трасса тIа уж Iосхкаш, ший ситуаци мара хIама дацар цун дага вала. ГIалат тIехьагIа прораба тоадора, нийсденнача гIулакхага хьежже. ХIаьта уж дилла а кIезига хилацар, къаьстта нийса йоацача, лоамаш долча моттигашка.

ХIанз цу тайпара дола кхоачамбоацараш дIадаха йиш я проектировани еча хана динамически программироване метода гIонца. Оптимальни варианта расчеташта автоматизаци яра трасса дIаяха еча моттига башхалонаци йиззa математически дIаязъяьй. Цхьенхаштта формулий меттала программана юкъейохкит эшаш йола ерригa даннеш: лаьттан белгалонаш, чукхийтта а айенна а моттигаш, хьунаш, долха хиш, ушалаш хилари цахилари а, нх. дI. Моттига бешхалонашка хьежже хьожаду лаьттанцарча, монтажни, изоляционни балхашка дIадаха дезарш, хетта еза леста турбаш мел хургья, дукха кхыдараш.

Математически дIаязъяь йола ерригa даннеш дIакхаьчача, ЭВМ расчет ю трубопровода эггара дикагIа йолча профила, Iалашмате дукхача варианташта юкъера хьахорж трасса оптимальни вариант. ЭВМ хержача профило торо хулийт трасса тай траншеяца чутIолла айхха Iодилла, цо гIо ду трубопровод чIоагIа хилийта. Проектироване цу тайпарча методо йиш хулийт лаьттанцарча балхий боарам 1220—1420 миллиметр диаметр йолча трубопровода хIара километра 400 кубометр йолаш лохбе. Лоамаш долчех нийса йоацачен участкашка 600 кубометрга кхоачаш лаккхургья эконоже цифра. Сетталь нетторгаш 15 процент кIезиглургья, хIаьта, шеко яц, аттагIа хургда турбаш Iохна.

Цхьабакъда, кхьметтел цу тайпара Iилман ларда тIа латтача проекто а йиш хулийтац алхха трубопровод тешаме хилийтара эша кIийле хьее мара. Дукхьал балхаш деш латтача хана мара гучаювлац заводсгойи гIишлошъяра-монтажни дефекташ, проектироване гIалаташ, технически эксплуатаце правилаш телхаяь типични моттигаш. Цу дог хьоасташ йоацача опытах а транспортни артере болх тешамегIа хилийтара нитта пайда ийцар Iилманхоша. Цар анализ йир тIехххьарча атт шера турбаш каглуш а йохаш а нийсъенача ерригача моттигашта. Из бахьан долаш гучадаьккхад техника ду отка-эш деньара закон, байзаб турбай тешама дукхала хьокхаи.

Тохкамий из дакъа чIоагIа лоархIаме да хIанзарча хинарча хьалашта. ГIулакх миштa латт аьлча, дукхагIа йолча хана нефтепроводаш дIатIакхувл кхераме ца хилийтара нах бахача моттигел арахьа ехкача базашта. Цигара машиняовкъа дIаухийт бийдал из эшараштa. Цхьабакъда, городаш сихха детIаухаш а цар территореш шерлуш а хилар бахьан долаш, дукха мехкдаьтта лоеттаду моттигаш нах бахача районашка я хIанз. Кхетадеш да, укхаза хиннача моллагIча аварe тIехьа трагически хила тарлуш хилар.

Iилманхоша отказий анализа кIийлен тIа оттаьча нефтепроводий кердача конструкцех вIалла хила йиш йолаш хIама дац цхьаннахьа турба йохар. Нефтепровод латт хIанз концентрически лакхача чурчех арахьарчен турбаех. ЛаьрххIача центрирующи элементашa Iалашду цар соосность нийса хулийтилга. Турбашта юкъерча моттига чуйохийт цементировани еш йола хIама, чIоагI а лийя цо тешшаме лорaю нефтепровод механически зенеха коррозеха, из чIоагIъю.

«Турба чу турба» салача конструкце гаранти лу 30 шера отказаш доацаш болх берг хилара. Цо йиш хулийт цхьаккха кхерам а боацаш нефтепроводаш юкъарчал доацаш заводашта а городашта чурча мехкдаьтта лоаттадеча моттигашта а дIатIакхахьа. Цо мукъайсах эзараш йола цистернаш, хIана аьлча кхы эшаш бац машинаикъ. Кердача конструкцех йолча хьалхарча трубопроводашa хIаналехьа кходайтад цхьа миллиони ах миллиона сом.

Цхьабакъда, эггара идеальнегIа йолча технически решеней эффекта лер йоаергья, гIишло хьалъеча организацеи негараш хуле. Из а теркалдаьд Iилманхоша шоаш болх беш. Цар хьаьнй организационни декхараш ЭВМ тIа къестадара метод. Керттера критери лаьрхIе программана юкъехьу трубопровод йиллача ханна эксплуатаце дIалулга. Планага а хьежаш, ЭВМ тел хьалье еза гIишло боллой низаца, техникаца, материалашца, оборудованеца Iалашъяра оптимальни варианташ. Трассе ерригa ресурсаш нийса дIаекъара фу деза а ховш, гIишлонхоша вIаштIехьдоакк бIаьш а эзараш а километраш йIаьхача Iалшмате йоккхача технологически катока болх ритмични хулга. Цу тайпара вIаштIехьъяьннача гармоне кхою дукха средстваш, ха, дIауха къахьегамии материалаш.

(АПН).

САЛЛАРАШ ЛЕЛАДЕ!

Карарча пятилетка ши шу дика чакхдаьккхар республикерча салларчаша. Шин шера дукхагIа яьхай чилла бу бурилгаш дIаяхачa бIарччача пятилеткечул.

Республикерча салларaш леладеча колхозашкен совхозашкен чуйнна балхаш ду салларaш кхоабз ха хьетIаотташ царна дика доакъара база кийчъяра. ДIанхача шерашка кхоачам болаш гIа доацаш шоаш лийниз хилар теркал а деш, масала, «Предгорный» совхоза къахьегамхоша лаьрхIад хьалхагIа салларашта хIара гектара гIара 10 центнерга кхаччаш мара ца гулдеш хинна диткомарий гIа 25—30 центнер гулде. Цу гIулакха соахка гурахьа аьзб аьхар комараш тIайолча лаьтта. хIанз гаьнашта мел эша гIулакхаш деш ба цига ховхача тхьовронгашка дукхагIа дегI дайтара. Цу гIулакха дика хIамаш карагIдувл чиллан бийдал кийчъяра агроном волча Абдулвахабов Лечийна. ДIадахача кхаь шера цо вIаштIехьдаьккхад боахаме 25 гектар совгIа комараш дIайогIилга. Республикерча салларaш леладеча 51 боахама юкъе эггара дикагIбола толаж ба из. Укхаза белгалдаккха доагIа, цу совхозо чилла боаха бурилгаш шер-шера паччахьалкхенга дукхагIа йохкаш хилар. Цу дешага къаьстта дика хьож агронома мел енна предложенеш чакхйоахаш волча боахама директор нов. Хасбулатов. Из бахьан долаш чиллан бурилгаш яхара паIн ахи — шиъ план кхоачашъю. хIаьта цунах паччахьалкхенна бийдал а боахама йоккха пайда а хул.

Куйбышева цIерагIа йола цу районера совхоз цIаккха а салларашта дилла гIа тоъаш яцар. Юртбоахама балхаш эггара сихденнача хана автотранспортни болхлой а оарцагIбаха безаш хулар гIа гулде лоаллахарча боахамашкара меттел, кхыча районашкара а. Из бахьан долаш дукха мах бодар чиллан бурилгашка, цу тIа эсала а хулар. Юкхера а, совхоза директор хиннача нов. Багацевен керттерча агронома нов. Дагуевен лаьрхIар салларaш леладара дешашта вола агроном нов. Бетербиев хьаллаца. Цуя тIехьагIа цIергIера 4 — 5 гектера тIа диткомараш дIаювгIа баьлар боахаме.

1984 а дIахорча а шерашка, салларашта шортта, дергIча маьхах гIа хургда цу боахамий.

Салларашта гIа даха диткомараш дIайогIара гIулакх кхыча тайпара леладу лоаллахарча Урус - Мартановски районе. Салларaш леладеча цигарча ялх боахаме лаьрхIа гIа даха дIаегIа комараш тIайолаш 190 гаргга гектар я. Царга нийсса ах гIа долалургдар деррига республикана эшачох, нагахьа сана цхьа бахьан а Iуна дешхилча. ГIулакх миштад аьлча, цу лаьттах 90 процента тIа укх тIеххьарча 4—5 шера цхьаькка - тайпа болх баьбац гIа хьувкъадера. ХIаьта тIара 30—35 центнер гулде дезаш дола гIа укхаза нийтаькъа 5—7 центнер мара гулдац.

Цхьанцайолча моттигашка шер-шера нIезигтлу диткомараш тIайола лаьтташ. Масала, «Гехинский» совхозе. ГихтIара гаьна йоацаш, 8 гектара тIа яр комараш. Цар кхоачам бора совхоз ше меттел, шоай цIегIа совхоза салларaш леладераш а гIаша Iалашбара. Цхьабакъда, укх тIеххьарча шин шера нийсса ахаш дIаьяннай царех тедашия овлаш а тIехьа хьалйоахаш. ГIа доаха диткомараш тIайола лаьтташ дIачу а лувнаш шоай приусадебни участкаш шерьнаб цхьанцабоча граждана.

Мичурина цIерагIча совхозе дукхьал салларашта гIа даха дIаегIа комараш тIаьгIача лаьтта доахана база хьалье участок еннай. «Гойтинский» совхозе 1975 шера пиш шу а кхо шу а дьнна комарий гьваш дIаегIаяр. ГюйтIа юкхе 15 гектара тIа. Боахамаш цIатIа салларaш леладераштен мах ца бодаш хIанз гIа тела дезаш хинна уж тьаьнаш юхкаш мара ца юсаш дIаьнннай. ХIаьта а цу довна бехктокхаме озаш цхьаккха а вац. Урус-Мартановски районе хIара шера салларaш кхоабаш пхьа эзари ах эзари саг ва, хIаьта цу массане а бIарчча денош доахаш леда безаш хул эрий тIаьнлнача диткомараш тIара гIа доаккхаш. Мала хила веза цар къахьегам лоархIаргбари вIаьла дош а ца хеташ леладеча цу балха хьалхара кол лургдари? Боахамий а района а план кхоачашъяр дукха на лоархIаме гIулакх леладу цIея ноавоша, инвалидаша, къанноша, кхьметтел бераша а. ТIаккха царна баркал ала дезача метте шоай ма хулла новкъарле ю.

Укх тIеххьарча шин шера республике чилла бу салларaш леладара гIулакх деррига а шоашта дIатIаийцад шоай цIагIа салларaш леладераша. Цо боахамашка йиш хилийтай шоай керттера балха наз. автотранспорт, ахча саготIагIа долча белхашта тIадерзаде, помещенеш мукъа яхар ше долаш.

Цунах шоашта гIойле йоалаш хилар дика кхетаду Шалински районе. цудухьа цIагIа салларaш леладераштa массе оагIорахьара гIо ду цига.

Сунженски районни потребкооперации декхарийла я наха чIоагIагIа хоаттIаш дола товараш цIагIа салларaш леладерашка доахна. Цу гIулакха «Салларaш леладечун оагIув» яха моттиг хьаелла саьш яр промтоварни тикашка, цIагIа салларaш леладерашка, шоаш чилла бурилгаш дIачуялларах дола квитанци дIахьеккачул тIехьагIа, цу чура шоашта эша товараш белгаларча ахчах эца йиш хургйолаш. Хахете а, иа хIанзалца хьа даьдац. Цун терко ньяц района шелководства кулгалхоша а.

Кхы цхьаьнха дош а да шо-шоай моттигашка къоасталанза даргдоацаш: Назрановски, Малгобекски, Наурски районашка бахача дукхача наха лов цIагIа салларaш леладе. ХIаьта 1982 шера салларaш а леладаь, чилла бурилгаш дIачуелнай из болх раьза хинна дукхьашка дIаболабьча Сунженски, Гудермесски, Шелковской заготпункташка.

Из пачхаьлкхенна боккхача лоархIамера гIулакх хьаллаца а иа могга шерагIа дIадоаржаде а деза. Цунна новкъостал эш районий кулгалхошкара.

К. ЗУРАБОВ,
салларaш леладира республикански управлене керттера агроном.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

«КЪАХЬЕГАНА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ КЪАХЬЕГАМХОШТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

1974 шера 18 январерчу СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа дуккха шерашкахь цIена къахьегарехь къахьегаме карагIдаьккхарий хам бина СССР Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа «Къахьегана ветеран» яха медаль лойла.

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ

Къахьегана ЦIеча Байрахна ордена Грозненски нехкаьтта институте гIолла:

Антонова Александра Петровнана — коменданта.
Килибарова Вера Афанасьевнана — уборщицана.
Личко Людмила Владимировнана — библиотекара.
Мацыгорова Лариса Николаевнана — библиотекара.
Михеева Любовь Владимировнана — склада заведующена.
Масуева Урията — уборщицана.
Озерцова Анна Сидоровнана — уборщицана.
Поляков Геннадий Георгиевича — доцента.
Пивоварова Галина Александровнана — йоккхагIйолча преподавателa.
Шарипова Манашана — уборщицана.
Шорохова Валентина Теводросовнана — йоккхагIйолча преподавателa.

«Чечинингушплодоовощхоз» яхача объединенин торгово-холодильни комбинате гIолла:

Чахкиев Бексолта Беслана — слесара.

«Чечинингушплодоовощхоз» яхача объединене гIолла:

Хохлова Татьяна Алексеевнана — керттерча бухгалтера заместителa.

Нохч-ГIалгIай госуниверситете гIолла:

Анисимов Иван Федоровича — пенсионера.
Александрова Людмила Венедиктовнана — йоккхагIйолча преподавателa.
Кагерманова Ида Федоровнана — йоккхагIйолча преподавателa.
Камылова Нина Петровнана — керттерча бухгалтера заместителa.
Кабардина Мария Павловнана — швейцара.
Листопадова Ангелина Михайловнана — йоккхагIйолча преподавателa.
Чернова Галина Сергеевнана — коменданта.

«Чечинингушплодоовощхоз» яхача объединене «Родина» яхача совхозе гIолла:

Долганова Валентина Григорьевнана — болхлочоа.
Федорченко Меланья Стефановнана — болхлочоа.
Хачкова Мария Николаевнана — болхлочоа.

№ 1 йолча Грозненски пассажирски автотранспортни предприятие гIолла:

Рожкова Антонина Матвеевнана — кондуктора.
Солнышкина Валентина Павловнана — продавеца.
Тарасенко Надежда Яковлевнана — продавеца.

Чехова цIерагIча республиканск библиотеке гIолла:

Вишняк Роза Петровнана — библиотекара.
Пшегорская Валентина Васильевнана — пенсионеркана.
Силкина Лариса Алексеевнана — библиотекара.
Тельнова Анна Фроловнана — пенсионеркана.

Республикански противотуберкулезни диспансере гIолла:

Баханова Лидия Александровнана — рентген-лаборанткана.
Тарануха Лариса Леонидовнана — медсестрана.

Бьацадаараш леладаран сом лелабаран йолча Iалашхоша-тохкама станце гIолла:

Федосова Ефимия Кузьминичнана — йоккхагIйолча Iилман болхлочоа.

городской агентстве гIолла:

Кайдалов Василий Григорьевича — плотника.
Шульгина Таисия Григорьевнана — киоскера.

«Чечингкоммунводоканал» яхача объединене гIолла:

Литвинова Людмила Ильиничнана — йоккхагIйолча инженера.

Госстрах управлене гIолла:

Беспалова Анна Алексеевнана — отдела начальник.

№ 8 йолча поликлинике гIолла:

Щапина Александра Михайловнана — здравпункта заведующена.

«Гастроном» торге гIолла:

Асирян Знарик Амбарцумовнана — болхлочоа.

№ 4 йолча школе гIолла:

Сидорова Александра Ивановнана — хьехархочоа.

Буровзана производственно-технически управлене автобазе гIолла:

Лобанова Нина Степановнана — медсестрана.

Пассажирски автотранспорта объединене гIолла:

Ибрагимов Луда Магомадовича — водителa.

№ 2 йолча бера ЦIагIе гIолла:

Али-Аскер-оглы Ясаман Шакар кызы — дворника.

Культпросветучилище гIолла:

Паводатос Валентина Петровнана — преподавателa.

НГIАССР социальни Iалашон министерстве гIолла:

Архипова Ксения Романовнана — отдела начальника.

Кооперативни училище гIолла:

Васильева Клавдия Васильевнана — болхлочоа.
Гулиева Элеонора Сетраковнана — библиотекара.
Зинченко Татьяна Назаровнана — пенсионеркана.
Чентемирова Ефросинья Акимовнана — лаборанткана.
Шустова Антонина Васильевнана — кассира.

Нохч-ГIалгIай книжни издательстве гIолла:

Эдилов Хасмагомед Эдиловича — пенсионера.
Юровская Фрида Савельевнана — пенсионеркана.

«Чечингушводстрой» автобазе гIолла:

Минаев Александр Яковлевича — моториста.
Сурипов Михаил Ивановича — вулканизаторщика.

Город цIеньдра йолча спецавтопредприяте гIолла:

Елисеев Леонид Мироновича — водителa.
Лысенко Алексей Григорьевича — мойщика.

Облсовпрофе гIолла:

Давыдова Елена Федоровнана — инструктора.

«Росгалантерея» базе гIолла:

Пономарева Мария Ивановнана — йоккхагIйолча товароведа.

Санэпидемстанце гIолла:

Чудинцова Екатерина Николаевнана — фельдшера.

Телевиденен радиовещанен Госкомитете гIолла:

Касаткина Нинель Ильиничнана — ОК йоккхагIйолча инспектора.
Третьякова Роза Викторовнана — режиссера.
Шемраев Иван Евтихиевича — йоккхагIйолча редактора.

Сихха медицински гIо деча больнице гIолла:

Арсанукаева Маржан Николаевнана — керттерча бухгалтера.
Алханова Любовь Иосифовнана — медсестрана.
Губина Полина Матвеевнана — бухгалтера.
Неткачева Мария Игнатьевнана — санитаркана.

«Чечингбыттехника» яхача производствени объединене гIолла:

Гусев Владимир Ивановича — электрика.
Касьянова Любовь Филипповнана — уборщицана.
Магомадова Пихана — уборщицана.
Панфилович Владимир Иосифовича — часовщика.
Усаев Сабгена — ювелира.

Грозненски авиапредприяте гIолла:

Григорьева Екатерина Ивановнана — болхлочоа.
Кутук Евдокия Александровнана — склада начальника.
Коваленко Николай Васильевича — полетни кулгалхочоа.
Коваленко Анна Макаровнана — машиниста.
Михайлова Клавдия Ивановнана — техника.
Напольский Василий Михайловича — газоэлектросварщика.
Панкратов Иван Никифоровича — йоккхагIйолча инженера.
Попова Антонина Павловнана — радиооператора.

Филиппенко Виктор Алексеевича — инженера.
Федина Регина Беглярoвнана — массира.
Фирсова Мария Васильевнана — болхлочоа.
Харитонова Ульяна Ефимовнана — болхлочоа.
Шаухалова Амант Алиевнана — болхлочоа.

№ 1 йолча роддоме гIолла:

Демрачева Евдокия Федоровнана — акушеркана.
Новикова Галина Петровнана — сестра-хозяйкана.
Нелюбина Валентина Петровнана — акушеркана.
Соколова Нина Константиновнана — акушеркана.

«Грознефть» объединене ЖКК гIолла:

Труфанова Мария Никитичнана — горничнена.
Ускова Анна Каленовнана — дворника.

«Грознефть» объединене УПТО и КО гIолла:

Лозовская Валентина Трофимовнана — пенсионеркана.
Чубукина Эммилия Васильевнана — йоккхагIйолча инженера.

«Грозненский рабочий» яхача издательстве гIолла:

Дунова Раиса Гавриловнана — сварщика.

НГIАССР торговлен министерства автобазане гIолла:

Лаврова Пелагея Григорьевнана — маляра.

Городской телефонни станце гIолла:

Безрукова Георгий Дмитриевича — йоккхагIйолча электромеханика.

Грозненски производствени швейни объединене гIолла:

Бердигова Дешела — швеяна.
Башарова Любовь Васильевнана — швеяна.
Величкина Раиса Андреевнана — вышивальщицана.
Виноградenко Анастасия Андреевнана — контролера.
Даладян София Саркисовнана — [illegible]ра.
Ластухина Екатерина Марковнана — швеяна.
Малышева Капитолина Александровнана — резчика.
Метанцева Нина Георгиевнана — швеяна.
Нафталиева Ольга Саркисовнана — швеяна.
Перехода Вера Федоровнана — швеяна.
Симонова Зинаида Николаевнана — надомщицана.
Тураева Валаша — швеяна.

№ 2 йолча жилищно-эксплуатационни участке гIолла:

Абайдулин Сайффула Гусейновича — электромонтера.
Васильев Леонид Григорьевича — электромонтера.
Золотарев Федор Никитовича — пенсионера.
Кисленко Константин Гавриловича — пенсионера.
Ляшенко Матрена Семеновнана — лифтера.
Лифшиц Моисей Борисовича — болхлочоа.
Покусаев Алексей Александровича — дворника.

Грозненски почтамте гIолла:

Галенова Зоя Пантелеевнана — почтальона.
Мишутина Нина Григорьевнана — почтальона.
Парсегова Нина Васильевнана — почтальона.
Савченко Нина Ивановнана — почтальона.

Iалашо-тохкама ветеринарни станце гIолла:

Рогова Прасковья Андреевнана — пенсионеркана.
Черемисин Григорий Григорьевича — отдела заведующена.

Автомотолюбителий Еррогроссийски шайн лоIамерча общество гIолла:

Воробьев Артем Степановича — йоккхагIйолча инженера.
Енов Георгий Ивановича — председателa.
Цитрублев Иван Васильевича — председателa.
Степанов Виктор Георгиевича — инструктора.

Грозненски консервни заводе гIолла:

Герасименко Александр Михайловича — слесара.
Иванова Клавдия Тихоновнана — болхлочоа.
Иванов Анатолий Николаевича — наладчика.
Качанов Иван Николаевича — слесара.
Мостовая Анна Федоровнана — машиниста.
Новикова Анна Федоровнана — садовника.
Хонина Любовь Ивановнана — болхлочоа.
Чалиев Мухадин Ахмедовича — бригадира.
Шибка Анна Семеновнана — болхлочоа.
Шевченко Вера Нестеровнана — болхлочоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. ВОКОВ.**
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

Гор. Грозный,
1983 шу, 28 февраль.

ВЕНГРИ. Мехкарча берий учреждененашка хьалхху у ш йоагIача къонача тIехьен дьехьарча гIулакх эсладер маIа саг — из идея шерра юкъейоалаьй педагогика сферана, хIаьта тIехь - тIехьагIа чIоагIа вахара юкъе йодаш я латт.

СУРТА ТIА: чIоагIа дукха веза Филлер яхача улицагIарча будапештски детсада берашта шоай воспитатель Иштван Ленарт.

МТИ—ТАСС сурт.

Социалистически мехкашкара хоамаш

ЮГОСЛАВСКИ ГIИШЛОНХОША СССР ЛАЬРХIА

Крыме «Ялта», Кавказе «Дагомыс», Москве «Космос» яха гостиницаш дьаьхьай СФРЮ гIишлонхоша. ХIаьта ер я вай мехка югославаша хьалъергйола цхьаькха керда объект. Дунар да Дунай яхача хи молдавски лаьтта гIолла додача даьнъа тIара Рени оалаш йола порт шеръяра, «Генерал — экспорт» яхача югославски арахьарча торговле фирман «Союзвнешстройимпорт» оалача объединенен кулгаш яадьча договоргIа. Югославе Социалистически Федеративни Республикерча шин гIишлонеча организаце — «Иван Милутиновичен», «Райко Митровичен», укх шера бIаьсти болх дIа а болабаь, 1984 шу чакхдоаллаш хьал а яь дIаяла езаш я долла, хIама дань кийча йола ши объект.

— Из хургья гидротехнически гIирсай бIарча комплекс, — аьлар согга «Иван Милутинович» яхача организаце дунен халкъашта юкъерча управлене кулгалхочо Душан Тасича. — Цунна чуйоагIаргья диллара хи тIа лел немаш а «дода хий-форд» яхача тайпах дола немаш а чуйда торо йола шинъ порт. Тха гIишлонхоша хьалъергья миттa массеха кхы объект — административни зданеш, наха чубаха цIеноаш, складаш, лаьтта кIелхара наькъаш. Де деза балхаш дукха да, вима «Райко Митровичарча» партнераш цхьан оаха рабо а долаш дIадоладу уж.

Эмблема тIа латташ пхи са бола седкъа боалла якорь а йолаш болча белградски гIишлонхоша йоккха опыт Iоаьяй дуккхача долхача хиш тIеи дуккхача мехкашкен балхаш дань. Лаьха я пар дунен халкъашта юкъера авторитет. ТIом сецачул тIехьагIа фордала чухха немаш хьалтIедахара балхашкара дIа а йолаенна, хIанз дуккха эзар саг чувоагIа коллектив хинай «Иван Милутиновичах», цо балхаш ду хIанз Инде, Кувейте, Ливе, Тунисе, Азия, хетаргахьа, эттара чIоагIа наха дIайза объект хьалъяьй «Иван Милутиновича» проектировщикаша, инженераша, болхлоша шоай даймехка. Из я Керда Белград. МоллагIча Югославе столице а вена дукхьашка Сава яхача додача хи аьрдехьарча йистошка кийвеннача сага дагадахе а тамаш я хIанз цигарча Союзни исполнительни веча здани е хIанзарча хенарча искусства Музей санна йолча уникальни архитектурни ансамблей метта цхьан хана ушал хинна аьнна. ХIанз Кердача Белграде дах столица бахархой пхелагIа даьхьа — 300 эзар саг.

Сергей ГРЫЗУНОВ,
АПН сoб. корр.
Белград

●

КЪАЬНА АВТОПОКРЫШКА ГIУЛАКХ ДЕШ Я

Статистика яхачох, шер - шера Iов Чехословаке кховзткъа эзар тонн гаргга автомобильни шинаш. Шерагара шерага дукхагIа хургья уж. 1990 шу хьатIакхоачаш пхи миллион [illegible] ма езий мехка наькъашка гIолла лелаш. Цудухьа протектораш юхаметтаэттайра йолча заводаша дайн сондоах шоай производственни низалаш. Духхьал караоча пятилетка (1981—1985 шш.) цар тоаергья итт миллиони ах миллиони автопокрышка.

Цхьабакъда, цхьа ха яьлча-м хIаьта а вета а кхалаж тIа кхоачаргья уж. Фу де деза царца дIаьо? Цу хаттара жоп дала лаьрхIад Словакерча «Ладце» яхача цементни завода комплексни рационализаторски бригада членаша. Укхаза эксперимент йир: цемент йотташ башха совгIа эшашагIа доацаш итт процент коачача доагора метта тиша шинаш а йоагаеш. Из керда хIама деш рационализатораша гIо дир Брнорча гIишлой материалий Iилма-тохкама институтен Беховицерча доагора Iилма-тохкама институтен Iилманхоша. Экспериментах хьахинарашa хьахьекхар, тишача шинеех доагорах ийбеча тайпара пайда ийбаро цемента дикала а гонахьарча гона а влияни еш ца хилар.

Предприяте специалисташа цхьана Iилманхоша лаьрххIача тайпара, кердадар юкъе дахаро йиш хулийт завода шер-шера пхи эзар тонн совгIа условни доагор кходе. ЛерхIаш да, Словаке шера Iоаш йола еррига тиша шинаш «Ладце» оалача заводо йоагоргья аьнна.

(АПН).

40 эзар гаргга саг вашаре баха нах, керттерча даькъе бокхий нах, кхалнах, бераш доадаьд Сальвадоре. Вашингтоно мога - а деш мехкарча халкъа духьаларча режимо хьал а лоацаш лелаеча къизача террора наькъаца.

225 миллион совгIа доллар дийхад КIайча цIено Конгрессагара кхарарча финансови шера сальвадорски хунта хьалдацара. Цунна дIабеделлад американски герз, боеприпасаш, эIема техника. США терраторе тIарча лаьрххIача лагерашка, Панамски канала зонерча американски тIема базашка Iомабаьб эзараш сальвадорски салтий эсараши. Американски тIема советникаша юкъарча доацаш дакъа лоацаш ба паргIатон шоай лоIаме хилари бахьан долаш къовсам лоаттабеча сальвадорски халкъана духьаларча операцешка.

СУРТА ТIА: даим каратегIий топ тIахьекха бахаш ба сальвадорцаш. Кхыметтел [illegible] а лоархI салташа режимана духьалбараш.

АП—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ДЕ ЛАЬРХIАР ЧАКХДАКИХАРА БОЛА НИКЪ

Социалистически содружества мехкаша вIаши барта а долаш лелабу кхохкам кIаьдбара процесс дIахо хьолга а чIоагIъелга а Iалашдара, машара халкъий кхерамален чIоагIъяра оагIоpахьа дунен халкъашта юкъера хьал дегIадоаладара тIаберзабаь бола арахьарча политика никъ. Социалистически мехкаш машар лорабара шоаш бехктохкаме лоархIаш хилар, ядерни тIом ца хилийтара мел могар де уж кийча хилар хьахьекхар шу долалуш Праге хиннача Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача пачхьалкхений Политически консультативни комитета совешане.

Пражски совещане ядерни предложенеш дIайолийтарца а кхоачашъярца а бувзабеннача политически, идеологически, пропагандистски балха тIехьатеттa йиш йоаца дешаш дувцаш дагабьалар 14—15 марта Москве хиннача дунен халкъашта юкъерчен идеологически дешашта йолча социалистически мехкий коммунистически болхлойн партей Центральни Комитетий секретарий аргIанарча совещане. Совещане хиннараш доттагIал тIехь вIашагIкхийтар КПСС ЦК Генеральни секретараца Ю. В. Андроповаца, хIаьта из вIашагIкхетар безамен ювхъостий хьалех чакх а даьлар.

Ши бутт совгIа ха яьнай Пражски политически деклараци наха дIайовзийтича хана деиз. Цу тIа дIакхайкаль шеррача масштабагIа йола предложенеш дунен халкъашта юкъерча болхлойн кортамукъаленга боламе, тIема духьаларча боламе, дуккхача мехкий правительствашта хьашт долаш, кхетаеш, хьалхоацаш хилар. ЧIоагIа хьашт долаш тIайийцар эттара хьалха вIаши тIема низаш духьала доакхаргдоацаш хилара хьакъехьа договор дарахи Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача пачхьалкхенашен Къулбаседаатлантически союза доакъашхошен шоашта юкъера машар хьалхацарахи дола договор чIоагIделга. ХIаьта цу Договора дог хила тарлора шинна а союза юкъе дакъа лоацача пачхьалкхенаша цхьанне шоалагIчоа духьала ядерни кхыолеш терз духьалдоакхаргдац, долче, эттара хьалха цхьанне шоалагIчоа духьала тIема низ боакхаргбац, аьнна оттаь предложени.

Дика кхетадеш да европейски континента тIарча ядерни герзашна йоагIаш йола Варшавски Договора юкъе дакъа лоацарий предложенеш шерра бага яха ювцаш хилар. ХIанз Европе эттача хьало цIакхха а ца хиннача тайпара дIадех кхохкам кIаьдбара, машара, герзаш, эттара хьалха ядерни дараш а долаш, дIададахара политика деррагIа дIалхьара деррича мехиий низаш вIашагIтоха дезилга. Социалистически содружества мехкаша лоархI из дош къоастадара эттара дикагIа хургдар Европа гаьна кхетар юкъерча боараме дар санна тактически дар а дIадоаккхаш мукъаллийтар. Цу хьале, Москве совещане белгалдаькха ма хилара, чIоагIа лоархIам болаш да ядерни герзаш Iоадара керда тур Европе дIайолаяра духьала хилар.

Укх деношка дерригача дунено белгалдаьд Карл Маркс кхелхача дийнахьа дена 100 шу дизар, хIаьта шерра дезде кийчалу из ваьча дийнахьа дена 165 шу дизар. Вежарашха йолча партей Центральни Комитетий секретараша дIа-юха информацеш йийпар цу хьакъехьа чакхйоахача мероприятеех, белгалдаьккхар коммунистий ниййсача а эффективни йолча а политика йохаргйоаца идейни лард марксизм - ленинизм даим хиннилга йолеш.»

ФРАНЦИ: АЬТТЕХЬАРВАРИН АТАКА ЮХАТЕХАН

Франце хиннa муниципальни хоржамаш бIарчча хьанийцача Iаьдал бе доаллача дукхагIйолча, аьрдехьарбараш-ка толам кхоачаш чакхдаьннад. Цу хоржамех фу хуа чIоагIагIа хьашт долаш хьежаш бар нах: цар хьахьокхa дезаш дар мехка политически аренера хIанз мишта нийсденнад, мел чIоагIа я аьрдехьарбарий (коммунистий, социалистий, аьрдехьарча радикалий) позици, 1981 шера президентски парламентски хоржамаш долча хана пар котало яьккхачул тIехьагIа ши шу гаргга ха яьлча.

Аьттехьарбараш къайла кхухьаш бапар цу хана шоаш эшар бахьан долаш муниципальни хоржамех фронтальни вIашдухьала оттаелга деи ниййсхо янхех лерхIаш болга. Йоккхача капитало аьттехьарча партешка дIаенна мел хинна доаллара еррига рычагаш оарцагIъяхьа хинай цар. Буржуазни кепайовзон тIа, масала, аьрдехьарча правительствана духьала шерра йоаржаьяр чIоагIа айль пропагандистски кампани, хIанз Францена тIаьатта, бокъал бакъдар аьлча, хьалха хиннача Iаьдалгара цунга кхаьча йола халонаш хьалха а туасаш харцдараш дувцара кампани. Цу даькъе — хьабе болх боацаш хилар, инфляци, къамах валюта мелал, экономикера кризисни явлени а йолаш.

Уж еррига проблемаш ше доал деча лоацаче хана къоастае, бакъдар аьлча, аьрдехьарча низашта мегадац. ХIаьта хIанзарча хоржамашка уж дахкха хиннад дикка духха хIамаш карагIдаьнна долаш. ТIеххьарча бетташка лоархIам боллаш лаккдаь хинад эттара эIамагIа хинна алапеш, лакхдаьд дезалий пособей боарамаш кIезигъаьй пенсионни ха, ихы дIахо дегIа ца дойташ сопадаьд хьабе болх боацаш хилар. Промышленностен банковски системен национализаци яьй, шеръяьй предприятешкара къахьегамхойн профсоюзий бокъонаш.

Уж социальни экономически хувцамаш да французски йоккхача капитала ла ца могараш. Царна духьала яьлар хоржамашта хьалхара кампани йолча хана, уж хувцамаш дIадахара наькъ тIяра лоархIаме этап санна муниципальни хоржамаш лоархIаш хинна аьттехьара партеши группировкаши.

Бакъда, французски харжархой парна тIехьа боаланзар, хIаьта ши тур чакхйоакхача шоай позици чIоагIа лоаттаеш хинна аьрдехьарбараш хьал ца дувцаш а Iахзар. Масала, цар шоашта Iалашдир эттара лоархIамегIа йолча муниципалитеташта тIахьожам лоаттабелга, коттигерча Iаьдала органашта тIехьарча къовсаме. 30 эзар совгIа саг вахача 221 городах 120 городе котало а йоаккхаш. Кхаж тесса баьлча гучадаьлар хоржамашца юввиенна беррягача мехка боараме союз вIашагIйоллара хьакъехьа соглашени яьча а хоржамашта хьалха кхотаенна, динамични кампани чакхъяккха хайнача аьрдехьарча партейн группировкайн тактика нийса хиналга.

Бакъда, из толам баьккха сел етта хилазар. Иштта, хьалхара тур йолча хана аьттехьарбарий вIаштIехьдаьлар 51 процент совгIа кхажамаш гулде, ялх шу хьалха хоржамаш долаш дайнар юхаметтаоттаде царна мега деце а йоккхача 30 города муниципальни советашка бIарчча хьанийцача аьрдехьарбарашкара дукхагIйола моттигаш дIаяьхар цар. Цудухьа хIанз юкъе лаьттача къовсама итогаш еш Французски Компартe Генеральни секретара Жорж Марше белгалдаьккхад, кхаж тассара хьалхарча туро «цIенхаштта хьалхадаьккхар» аьрдехьарча дукхагIбараштa мехка хьалхашка латта проблемаш ихы а эффективнегIа къестае еилга, эттара хьалхарча аргIагIа хьабе болх боацаш хиларн къахьегамхой вахара боарам лорабари санна яраш а йо...

КХЕТАМ ЮВДАЛАЛА ДУХЬАЛА ВА

Оапаш, доацар дувцилга, общественность Iехаелга, цхьаккха хIамах доаш ца хеташ конгресса «кулгаш хьувзаделга» «ши дага бараштеа» гIожагIча тайпара тIачувхилга, «кхы тайпара уйлаш ярех» гучъяхьа доацар дувцилга — цу тайпара бIеха методаш юкъекхувл американски администраце, шоай мехка ядерни тIема кийчо яра кхераме бола арахьарча политика никъ начболла а гIерташ. Къаьгта дика гуш я из «долларa стаьль» машара тIехьа бараш йист ца хулийташ США а цун довзонел арахьа а совцабара, герзаш Iоаделга сиддарен Малхбузен Европе керда американски ядерни ракеташ дIанийсьярии шай планаш кхоачашъелга Iалашдар духьа Вашингтоно хIанз йоаржаяь йола чIоагIа айль пропагандистски кампани йолча хана.

Дунен халкъашта йоакъера хьал тоадара а ядерни арсеналаш кIезигъярга доалара а наькъ тIа баьккха эттара тьалхара гIа санна США а СССР а ядерни арсеналаш хьа ца еп совцаяра тIехьяра болам США общественносто мехка тотальни милитаризаци яра йолча рейгановски програмана луш дола жоп хинна дIааттаб. Нка болаш боагIача тIема духьаларча болама чеяашка хьахинна йола из идея дерригача къамо могаеш хьаллоацаш я. 1982 шера ноябре хиннача промежуточни хоржамашка кхыеттел 8 штате референдум яь а хиннай цу хьакъехьа, кхаж тоссача юкъе дакъа лоацаш хиннача американцех кхо дакъа дикаща дакъа совгIа бараша мога а льй из идея.

ХIанз герзаш хьа ца деш совцадара доаш дувцаш да США конгрессе. СССР а США а ядерни арсеналаш пайда ца эцаш Iалаьмате сиха совцаир хьадехара хьакъехьара резолюци итташ болча сенаторашен конгрессменашен хьаллоацаш я. Дукха ха йоацаш дуккхагIбараш тIехьа а болаш яз тIанийцай кхача мехкашцарча гIулакхий викалий палата комиссе, хIаьта конгресса лолехьарча палате юкъйита а оттаьй. Резолюце автораша «Нью-Йорк таймс» яхача газетага дахьийтача гуччахьарча письмо тIа укх тайпара оттадаьд шун керттера де лерхIар: «Цу тайпарча гIулакхо ядерни арсеналашта хIанз нийсъеннача паритета позицешка совцае тарлора Советски Союзе ВIашагIкхийтта Штаташи, хIаьта из нийса хилар дIахо йодача хана ца талаийташ соцаде а тарлора...».

ТIема шза цхьатарра хилар толхаде а СССР-цара стратегически совле якка а гIерташ администраце уттаеча установкашта вIалла тарлуш доаца дукхьал из де лерхIар бахьан долаш селла чIоагIа моастагIал лаьцa духьала даьннад КIай цIа цу инициативана.

8 марта президента Рейгана провокационни къамаьл даьд, герзаш пайда ца эцаш совцадара болама, Советски Союза арахьарча политикана духьала волаш. Цул тIехьагIа шин ди даьлча Пентагоно арахийцай «Советски тIема низ» яха кердаьккха брошюра, эрсий герза духьала отта ца могаш Америка кIалйисай аьнна американцашта хетадалийта лаьрхIа йолча фальсификацеех СССР-ен США-ен тIема потенциала «сравнительни анализ» еш дувцача лоацарехи хьалийза а йолаш. ШоллагIча дийнахьа оборона министра К. Уайнбергара «тIема кийчо ер» аьнна тIахьийхаб Фультоне (штат Миссури) — боккъал бахьдар яьлча, 37 шу хьалха Уинстон Черчилла Советски Союза духьала «шийла тIом» хьахьхайкабаьча зале.

Герзаш пайда ца эцаш лоаттадара хьакъехьара резолюци ювцийта аьнна викалий палате ма оттайнаге а Р. Рейгана «дов хьоадаьд» конгрессмений йоккхача группаца, резолюцена духьала хила безилга царна хьалха а доахаш, из тIажце «хьача отторгда, вIалла тоалургдоацача доаккхаргда герзашца тIахьожам лоаттабераш бола барт СССР-ца белга, яхаш кхераш а тувсаш.

Вашингтона демагогически официальни политикера оапаши шо духьа дувцилгеи гуш да. Кхерам тIатувсарен шантажен тактикана могаргдац ядерни катастрофа кхерамеча доаонга кхача гIертилга соцаде лаьрхIа бола дика уйлаш йола американцаш юхатоха. Цунна дола тешал — хIара ди тIехьагIа шерлуш боагIа ядерни герзех пайда эцилга соцадара тIехьара, герзаш Iоадара духьалара, дунен халкъашта юкъера хьал тоадара тIехьара болам.

Н. МАСЛЕННИКОВ,
Ю. ЛОПАТИН,
Ю. ЛЕВЧЕНКО.
(ТАСС).

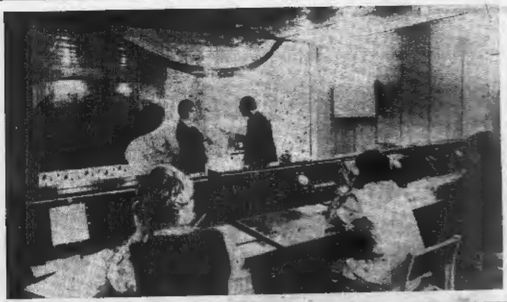

ПЕРМЬ. Радиотелевизионни аппаратурана ремонт а ьнна луш йола еррига занйкаш «Пермоблтелерадиобыттехника» яхача объединене дIалазъю электронни диспетчера. Хьайна аьттуа болча дийнахъа, сахьата телефон а тела хьавеха йиш я мастер. Электронни диспетчера городерча районашка гIолла дIаскъ залвкаш. Маршрутни карташ дIа а нийце мастераша сиха а нийса а кхоачашду ремонтни балхаш.

СУРТА ТIА: «Пермоблтелерадиобыттехника» яхача объединене диспетчерске.

Е. ЗАГУЛЯЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Культура хоамаш

КЪАХЬЕГАМХОЙ БОЛЧА ХЬОАШАЛГIА

Республика къахьегамхошта хьалхалина КПСС ЦК майсик а ноябрсия а (1982 ш.) Пленумий материалех къамаьлаш деш дола вIашагIкхетараш чакхдоах Нохч - ГIалгIайчен яздархоша.

Масала, Нохч-ГIалгIай шекар деча заводе хилар Нохч-ГIалгIай хадкъа поэтесса Ахматова Раиса Солтмурадовна, «Текстильно - галантерейни объединене» болхлой болча хилар республика халкъа яздархо А. Боков, поэт Ш. Арсанукаев.

КХЕТАМ ЛУШ

Нохч - ГIалгIайчен облсовпрофа централни межсоюзни библиотека болхлоша даим а йовхо еча гIулакхаш да книжкаш дешарешта юкъе кхетам балара болх дIабахьар.

Цунца дувзадена укх деношка библиотека болхлоша чакхъьккхай массехк мероприяти. - Царех я бераштa лаьрхIа йола «Нийсархо гIа боахаш ва дунен тIа» яха беседа, атеистически темах йола «Праваш, обычеш, динах тептар» яхача книжкин выставках йола обзор, спорт езараштa йола «Спорта чIоагIъю сага оамаль» яха выставка хийчъьй.

Массаза кхетам луче балха хьинаре дакъа лоацаш ба библиотека болхлой И. Д. Сахарова, Р. В. Степанова, Р. Ш. Садыкова, кхыбараш.

«МАЬКХ — ШЕДДОЛЧУН КОРТА»

Ил цIи йолаш дар В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецe хиниа, дукха нах шийна юкъеэза устни журнал. Цун юкъе дакъа лоацаш хилар города школаш, парте а, тIема а, къахьегама а ветеранаш.

Маькха хам мишта бе беза, тIема халача шера из мишта лоархIар дунцаш къамаьл дир парте а тIема а ветерана А. В. Одинцова. Маькхах йола стихаш ,иллеш дийкар школай дешархоша дIаолаш.

С. ЧАКОВ.

Цхьаккха а вицвеннавац, цхьаккха а дицденнадац

ВЕТЕРАНАШ—КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

Из курийта шу дахазза вар низбенией хьаьрвьниеи вола моастагIа из цаьча города Ростов - на - Дону тIакхоачаш хиннача хана. Тракторашта ремонт ю слесарь волаш къахьегаш хинна из халкъа ополчене вола юкъевахар шийй хьамсара город лорайр духьа. Из дар 1941 шера октябрь бетта.

ТIема-кхел атта хилац. Дукха ха ялалехьа Нога Георгий лийсвелар Донбассерча городе Ворошиловске. ХIаьта 1942 шера из кхоеч город Грозне. Укхаза а дукха ха ииккавзар цIевскархочо. Галюгаевская станице гIолла Ставрополе а Азове а кхачар, хIаьта Таганрога юкъе тIом беш, чоь а хинна, госпитале вахьар. Цига из верзаш хиннача хана хьелар цунна «За отвагу» яха медаль.

ТIамкха из чувоагIаш хийна 49-гIа Гвардейски, I степена Суворова ордей лелаю дивизи Каховкен Херсони баьхьан тIом беш вр. Из дар 1944 шера март бетта. Цу хана Нога Георгий Дмитриевич зIамагIвола лейтенант а пулеметчикий взвода командир а вар. Цига лаьттар къаьза тIемаш. Уж городаш моастагIчох IоцIенйар. Цар дивизена Херсонски яха цIи елар. Бiкъа, пулеметчикий командира яха а чов хилар. хIаьта хIана чIоагIа а хулиш. ТIакка юха тIем тIа вахa боккъо а ялавзар цунна лорашa. Из мишта дале а гIадвуташ дар хьакхаьча медалегIа совгIат — Даймехка тIема II степена орден.

ТIом йистебьнначул тIехьагIа Нога Георгий Дмитриевич машарерa вахар хьалде волавелар. ХIаьта 1950 шера из балха отт «Грознефть» объединене Старогрозненски технологически транспорта управлене. Юхаьнца трактораш товеш хилар, хIаьта цул тIехьагIа доагоре арматураш бу болх безабелар. Шу йола денз цига къахьегаш хьавоагIа тIема а къахьегама а ветеран.

ТIкъаь итт шу да воя. Нога Старогрозненски УТТ профсоюза комитета член вола. Цунна эттара хьалхарчарна сиевай коммунистически къахьетама ударник яха цIи. Цул совгIа кагирхой хьехамча а ва из. ИттлагIча пятилетка гвардеец волча цун сурт даим го йиш я управлене Сийлен улга тIа. ТIема хакарча орденаште, дукхача медалашта ЮтIакхийттай машара къахьегамах едаа Ленински юбилейни медаль.

Шийй сесагаца Анна Петровнаца воIи йоIи хьалкхедаьд цар. Владимир Ногах а эскаре гIулакх деш волча хана лейтенант хилар. ХIанз заш(е) вола из «Электроприбор» заводе болх беш ва.

Георгий Дмитриевичи Анна Петровнии хIанз а къахьегаш ба. Шоай ява дIакхоачача хана Даьхен рузкъа дебадара хIама ялодергдолаш бец уж.

А. ТИЩЕНКО,
тха штате воаца корреспондент.

МИНСКЕРА ДИРЕКТОРАШ ХУРГБАРИЙ ШКОЛА

10 шу хьалха Белоруссин халкъа боахама кончахьалхен институте хьайир промышленни производствая гIалдош ярел организаторий факультет.

АПН корреспондентаца къамаьл деш укхаза кхоачамдеча дешхарех дуйш факультета декана экономически Iилмай доктора Храпченков Василе.

— Болх бе йолалуш йолча кердача предприятешта керте уттабу. дукхагIча даькъе, производства техническе овгIув дика йовзаш а кулгалдара болх дика лелабулургболаш хилар дIагойташ а бола специалисташ. Дика директор хила-веза хIама лелалуш, гIулакх тIагIертта чакхдоаккхаш, лоаца аьйча, дукха дика гIулакхаш доахкаш, хIаьта, шеко яц, производство вIаштIехьаяккхареи дуккьа доал дареи, предприятешта экономико - математически планировани, финансировани, кредитовани яра, кердагIа йола методаш, дукха кхыдараш довзаш. Цу тайпара йола знанеш ялар мехка цхьайтта вуэс хьалча лаьрхIача факультетий дешхар да. ХIаране шийй специализаци я. Оаха, масала, кийчбу аьгача промышленноста предприятей кулгалхой.

— Малашб оаш шоай факультете дIайийраш?

— Заводашкей фабрикашкен дилла а болаш ба болх бовзаш а кулгалхочох дахка дезаш дола дукха гIулакхаш доахкаш а бола опытни специалисташ. Аз бувцараш ба мелла чоалхане гIулакх нийсдаларагIа боха а ца бохаш, шоай производство сов дика йовза а йовзаш, коллективо лоархIаш а сий деш а бола нах. Администраце балхаш тIа хьежабара йолча кулгалхочун резерва юкъе хьу уж, вешта аьлча дIахо йодача хана кулгалхой хила безарашта юкъе. Уж нах ба тхо долча деша ухийтараш. Укхаза дешаш мел йоаккхача хана шийй юкъера алапи нийду цо, цунна йиэза меттаувттаю занятеш стажировкен хургйолча моттиге дIаводаш ль расходаш, ваха моттиг хулийт. Дешара процесси практически занятеш вIаштIехьъяхарга дIадодачоа финансировани ю Белоруссе лакхерчеи юкъерча специальни образоване Министерства.

— Иштта, шо долча векаш потенциальни кулгалхо, Мишта. фу хьек цунна?

— Хьо директор хилва предприятена керда техника юкъехьа езаш ва хьо. Кlезига моттигаш хилац из гIулакх производственни процесс оалангара хувцарии дувладенна долаш, хIаьта, долче, хьа анализ е еза дукхагIча дешай: производство социергIий. фу гIоргда цунга, мел ха яьлча юхаметтаоттаргда дIадахар, малагIча резервай чотах Iалашдергда продукци арахецара план кхоачашъелга, мишта вIаштIехьдовккхаргда болхлой цхьадолча даькъе квалификацеш хувцалга?... ХIаьта уж-м хьа тIехьа а ца доахаш сиха жопаш тела дезача хаттарий зIамигта даьалг мара а дац хьона. Цу тайпара йола проблемаш къестаю Iомабу оаха.

Амма, хьалхагIа хоаш да, теоретически занятеш хул. ХIапарчa хакарча экономикана карагIдийша керттердараш кхетадарал совгIа ладувгIараша Iомаду къахьегамех боахамех законодательство, йовз къахьегам вIаштIехьбаккхареи цунца стимулировани ярей прогрессивни формаш, промышленни статистика проблемаш. Цу занятешка хьийхараш цар мишта кхетадьад хьож деловой ловзарашка. Ловзараш латтача хана заводий «директораш» «эксперташ», министерства «вакалаш» хулча ладувгIарий группийна хьалхашка оттаю, вахаре из хулаш долча тайпара, даим хувцалуш хьалаш а долаш йола массехк вIаши ювзаенна проблема. Масала, къоастаде дезаш да сеи чотах лакхъе йиш я предприяте къахьегама овсарле яха дош? Е - завода производственни майдаш шер а ца еш, мишта совйоаккхаргъя арахеца продукци? МалагIа стимулаш я къахьегама дикал лакхъерга араш? Деррига оаха нийсду хьалаш бокъонца долча вахаре нийслуш хараш да, хIаьта нийслуш да факультете дешаш болча наха тIехьагIа цу е вонх предприяте пайда нийбеш йола нийса решени юрайоагIаш а.

— Цу тайпара йола решени лаха хар ладувгIаш волчо эшаш йола знанеши навыкаш Iомаьь хилара а из производстве юхавха мара из везаш хилара а дола тешал дий?

А, цул стажировках чакхвала а веза: оаха из кийчвеш долча гIулакха тIа волаш болх байта беза. ДукхагIча даькъе, хьалха латтача предприятешка ухийт оаха ладувгIараш, цига цар шоашта ховр дIагойт, шоаш Iомадаьчох балха тIа пайда эц. опыт йолча кулгалхошкара хIамаш хьаIомаду. Стажировка чакхъьлча Пачхалкхен комиссена хьалхашка цхьан актуальни проблемах йола шийй решени а юкъе йолаш долча выпускной балхашта защита ю. Деррига балхаш практически дешаех лаьце хул, хIаьта дукхагIа йола предложенеш, вахаро хьахьоккхачa бесса, дукха а на гоаеш производствана юкъехьу. ДагадохкарагIа аьлча, кIезига моттигаш хилац цу балхех тха выпускникашта Iилмаи степень яккхара йолча диссертаце вIийло кулаш а.

— Мел ха яи учебни программа Iомаяра, стажировкана, выпускной болх кийчбара?

— Дешаш йоаккха ха специалистий практически квалификацега хьежже хул. Йоккха опыт а стаж а йолаш болча наха (директораша, цар заместителаша, керттерча инженераша) кхаь бетта деш, Цехий, лабораторей начальникаша, мастераша—ях шера. Амма вызза вола кулгалхо хилара дилла деша беза. Тха факультет-м вухха хьалхара гIа мара бац.

— «Организатор промышленного производства» аьнна тIаздаь дола диплом а ейц, шоаш хьалха дечча балхашта кхатIаболх-ий шун выпускникаш?

— Болх, амма практически тха факультет яьккхача берригнеша (хIаьта тха выпускникаш хIанз шин эзари ах эзари саг совгIа ба) дукха бап шоаш хьалхагIа баь болх. ДукхагIа йолча хана сихха балха тIа лакхбу уж. Тха факультетах оаллача бесса, «директораш хургбарий школа» дукхаьнешта гIо даьд шоаех доадка организаторски гIуланхаш гучадаха, производствана доал дара даькъерча эттара кердагIа йолча знанешца Iалашбаьб. Пин цу хьалха, масала, белоруски прядильно-ткацки фабрикех цхьане директорaлла хьожавир цига тьожавелехьа кхийча предприяте керттера механик хинна Сорокин Борис. Цу хана проекта тIа мара йолаш яцар из фабрика. Къоначa директора нийса вIаштIехьдаьккхар гIишло хьалъелга, цехаш техникаца Iалашъелга, кадраш кийчъелга. Фабрика ханнахьа эксплуатаце дIаелар, болх дика беш я. Ше цига баьнкха толам бувз Сорокина тха факультете хиннача занятешца, хIана аьлча цига «Iомайт кулгалхочун чоалхане искусство.»

Вера ПОЛЯО.
(АПН).
Минск.

ДЕШАРАХ ДИКАГIА КХЕТ

ВорхI шу тарга ха я Наурерча юкъерча школе кабинетин система юкъейоаладь. Цу гIулакхо дикка эргабаькхаб школа болх. Хьехархошта аттагIа да болх бе, берашта дукхагIа а дикагIа а знанеш яла торо хилийтай кабинетни система, хIаьта дешархоша дикагIа карадерзаду шоашта дIахьехар.

Тха школа кабинеташта юкъе а дикагIчарех я физика кабинет. Дикка уйла а яь оттаьй кхыметтех цу чу Iоттаь мебель а. цу кабинете бераш бизза пайда эц дешара технически средствах, лабораторни оборудованех, демонстрационни экспериментах. Физика Iомаеш дешархой торо я электроприборашца болх бе а, Iомаеча темах долча фильмата хьажа а. Цу тайпара беча балхо дика лер ют. хIана аьлча, хьехархочо кердa тема йийлачул тIехьагIа на тема фильм хьожарца е электроприборашца болх беш чIоагIъяр лоархIаме да.

Аз ювцача физика кабинета заведующи ва хьехархо Н. М. Тучин. цун дика хоа кабинета доал де, зиначуница из Iалашъе.

Хьехархошта дика гIо дечарех я доазол арахьара меттеш Iомаду кабинет а. Дукха ха йоацц хьехархоша урокагIа кийчо еш. хIана аьлча, папкашка кийч а даь да къаьсткъаьстача темех дола сурташ, цу суртех пайда эц деша Iомалуш сакна, мотт дIабувцаш Iомалуш а. Ала деза, моллагIча халкъа мотт Iомош хилча, цу халкъах вола саго из бувцаш хилча мишта бек хар лоархIаме долга. Бераштa йовз къаьст-къаьста йола оалам, дешаш нийсагIа мишта ала деза, метта оазам къамагга тIара е метта кIалара йоагIаш я, иштта кхы дIахо а. Цу тайпара болх дешархошца дIабахьа торо хулийташ я кабинете латтащ йола магнитофонаш, проигрывателаш. Цунца дувзадена тха дешархоша дика карадерзаду доазол арахьарча халкъий метташ.

Дешархошца беча дешарекхетама балха дог да ала могаргда бераш диалектико-материалистически уйла йолаш хьалкхедар. Цу даькъе, а вайна ма харра дикка лоархIам болчарех я биологи яха предмет. М. Н. Золотаревас, С. Г. Косовас кулгалдеча биологе кабинеташа дика гIо ду хьалхашка латта из декхар кхоачандеча. Кабинеташна я «Вахара дегIаахар» яха стендаш, цар дика довзийт дешархошта вахар хьахилар, из дегIаахара наькъаш, цун маIан. Вешта аьлча, вахарах дола бакъдар дIадовзийт. Кабинеташка я биологе темаех йола йоккха дидактически материал, гербареш, кхыдараш. Цу тайпарча хьяло хьехархой торо хулийт урок лакхача боарам тIа йолаш дIалахьа.

Белгалдаккха безам ба са, тха школерча ерригача кабинеташа «Iомала деша» яха стендаш кийчъяь хилар, цар тIа бераштa хьехам лу книжкаша болх мишта бе беза, хьехархочо керда тема йоашкаш ла мишта дувгIа деза дувцаш. Цу дерригне а гIо ду дешархошта цхьанне гIо-новкъостал а доацаш знанеш карагрзае. Иштта, лоархIаме да школера кабинеташ эстетически кийчъяь хилар, цхьайолча кабинеташка кафедраш а яьй оаха.

Цу гIулакхо берий тоаеш дукхагIа тIаоа дешара. Кабинетни система йолча школе болх беш дола хьехархой дале а дегIакхувла езаш ба шоай педагогически говзал. Цудухьа, оаха хIара шера чакхдоах кабинетий хьажар, хьехархоша лех дешара-кхетама балха дикал лакхагIа хулийтарйола методически приемаш.

В. ВЕРМЕНОВА,
Наурерчу юкъерчу школан завуч.

№ 5 йола «Агитатора блокнот»

Кела а теха араьнвай КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропагандан агитацеи отдела «Агитатора блокнота» пхелагIа номер. Из дIайолалу «Къахьегамца коммунистически дог-уйла йолаш нах хьалкхебар лоархIаме гIулакх» яхача исторически Iилмай кандидата Н. Ф. Александрова язъьйча статьяца. Цу тIа автора хоадамболаш дувц вай республике хьалхара субботникаш мишта чакхдувлар.

«ЛоархIаме даташ» яхача рубрикана кIала я «Даим кердадар лехаш» яха КПСС обкома мехкдаьттам химически промышленноста отдела заведующе заместитела В. Н. Евглевске статья. Из хетаь я геолога Денна.

Номер тIа я Шалински района «Автуринский» совхоза Iаьсий лелaдечо Чикуева Зималус шийй балха опытах лаьца язъаь корреспонденци.

Грозненски района «Пригородный» совхоза баьцадавраш леладеча бригада кулгалхочо Гулаева Тамара Сайдаевас агитатор хиларах тарра шийй коллективе боккха кхетам болх бу. Цох лаьца зарисовка я укхаза. Морала темана хетаь я «ХIаман сагота боацарех кхера» яха материал.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ПАЙДА ЭЦА АЭРОФЛОТО ДЕЧА ГIУЛАКХЕХ

1983 шера 1 апреле дена Грозный — Куйбышев — Свердловск яхача (6501 — 6502) рейсагIа дIа а яха а лелаш самолет хургья. ХьалххагIо а авиабилеташ доккхара йоли кассаш хьиййллай Грозныйнефтяная яхача станицеи кердача аэропортеи. Кассаш болх бу 9 сахьат даьлча дена 17 сахьат даллалца (13 сахьат даьлча дена 14 сахьат даллалца — перерыв). Выходной дено — шоаттеи кIиранде.

Авиабилеташ заказаш тьенйу № 2-24-52 йолча телефонаца а, тIехьагIа Аэрофлота агентствоа (г. Грозный, Поляновой улица, 9/32) уж дIадоартдолаш.

Предприятешкара, организацешкара, учреждешкара, частни наьхагара самолеташка дIахехьй та мохьаш а хьийцу Грозненски аэропорто.

Цу дерригача дешай хьаьъехьа дикагIа доаш хаш хьадувзарда шута Аэрофлота агентства справочни бюрос укх телефонаца 2-75-48. Аэропорта справочни бюро телефон 2-36-06.

САМОЛЕТАШЦА НИКЪ БЕ ХЬЕХ ОАХА ШО, ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

№ 4 йолча Грозненску юкъерча профессионально-технически училище 1983—1984 дешара шера дешархой деша дIачувоаллаш дIахойт.

Укх профессеех:

1. **Мехкдаьттен газа йоккхача скважинашта эксплуатационни разведочни бурув тохача бурильщик гIончи, электросварщика болх бе а хоргдолаш.**
Дешара ха — 1—3 шу.
2. **Бурувйишта гIулакх деш вола электромонтер.**
Дешара ха — 3 шу.
3. **Электрогазосварщик.**
Дешара ха — 3 шу.
4. **Слесарь-авторемонтник.**
Дешара ха — 1—3 шу.
5. **Химически анализа лаборант** (мехкарий).
Дешара ха — 3 шу.
6. **Топограф-геодезист.**
Дешара ха — 3 шу.

Училище деша дIаэц 8—10 класс чакхъьккха кагий нахи мехкарийи, эскарера цIабаьхка бIухой.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенена кадраш. Деша багIача хана дешархой Iалашбу мах боацаш обмундированеца, кхачанца, учебникашца, общежитеца. Производственни практика йолча хана дешархошта шоай специальностагIа доагIача юкъарча алапех 33—50 процент ахча кара дIател. Училище деша вагIаш яьккха ха къахьегама стажаца дIалоархI.

Училища кхо курс чакхъьккха а йистебоваш дIалуш йола экзаменаш толаме дIаенна а болча кагирхошта юкъера образовани яккхарах долеи профессегIа квалификаци еша долеи диплом дIалу.

Училище чакхъьккхараш специальностагIа болх бе хьожабу город Грозне. Деша отта безам болчо училище хьачулу директора цIерагIа ер документаш: заявлени, дийша хилара тешал, вахача моттигера справка, ваь ,ха тIайола тешал е паспорт, 6 фотокарточка 3х4 размер йолаш. Документаш хьачуийду хIара дена 8 сахьат даьлча дена 16 сахьат даллалца.

Занятеш дIайолалу 1983 шера 1 сентябре.

Хьамсара доттагIий! Тха училище деша дувла! Из чакхъьккхачул тIехьагIа оашош хержача специальностагIа йоккха говзал йола болхлой хургья шоаx, хIаьта юкъера образовани а хургья шун.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12 участок, автобусаш № 13, 24, 25, трамвай № 5. «12 участок» яхача уж сопача кхаччалца.

Суртоша бехк бу

Аьннача деша да вац

Мичурина цIерагIча улица тIа даьха шоана гуш дола сурташ халкъа депутатий Ленински районни Совета исполкома председателга дIадахьийта, никъ тоабар, нувхит дIаяхар, яьккха траншея дIайихьар уж балхаш де дезачоа тIадиллад аьнна Грозненски городской Совета депутатага исполкома председатела Н. И. Вихлянцева жоп дена кхо бутт гаргIа ха яьнна, хIаьта даь хIама доацилга укх сурташа хьа ма хьокхий.

Аьнача деша да Н. И. Вихлянцев воашилгах дола кхы цхьаькха тешал да укх лохе ше ма дарра оаха доаладу къахьат а.

Гр. Окишина В. И., ул. Мичурина, 68.

«Ленински райисполком хьежай Хьа заявленега, хоам бу, гIашлой лела наькъаш тротуари февраль бетта ЭЛУАД тоадерга, хIаьта «Плодоовощхоз» ПМК кулгалхо вов. Деннев Якуб Ильясович яьккха траншея шийй ханнахьа дIа ца йикъарах административни бехктоахаме озаргва».

Исполкома председатель Н. И. Вихлянцев.

Из къахьат яздаь 1983 шера 21 январе № 16 а йолаш.
ХIана фу ярда-хьогI воаш Вихлянцева?

ТЕЛЕВИДЕНИ

22 МАРТ
II ПРОГРАММА

18.20 — «Новицкая Арсений». Художественни фильм.
17.45 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
18.00 — «Нохч - ГIалгIайче гIоаша».
18.20 — Фильм-реклама.
18.25 — «Эттара хьалха, — договорий кхоачашдар» (гIалгIай меттала).
18.55 — Технически информаци. «Электро-82» яхача дунен халкъашта юкъерча выставки».
19.05 — «КъайлагIа дин дай» (нохчий меттала).
19.15 — Киножурнал.
19.25 — «Болхлой тIаьхье» (нохчий меттала).
19.35 — «Республика Сейшельски острова» яха документальни фильм.
18.55 — «Тахан аэровокзале хьалъеча».
19.15 — Киножурнал.
19.25 — «Iалам лорадэ» (нохчий меттала).

23 МАРТ
II ПРОГРАММА

17.40 — «Юртара оазца» (гIалгIай меттала).
18.10 — Фильм-реклама.
18.15 — «Нохч - ГIалгIайче гIойла».

РАДИО

22 МАРТ
I ПРОГРАММА

6.40 — Передачай программа. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
6.45 — «Юртара гIулакхаш» (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Наурановски совхоз-техникума механизатора Д. Истамова хетадь музыкальни радиокорреспонденци (гIалгIай меттала).
9.15 — «Автотранспортнийн къахьегама вахта». Корреспонденци (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «КПСС XXVI съезда нурсаца». Беседа (гIалгIай меттала).
16.10 — «Тхога вазду». Кьатий обзор (гIалгIай меттала).
16.31 — «Юрта йоахаме къахьегаттачарна». Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

23 МАРТ
I ПРОГРАММА

6.40 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
6.45 — «БIаьхти безиткакве ка я» (нохчий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — «Халкъий-деттагIий музыка». Армяне музыка (нохчий меттала).
11.15 — «Дисциплина — тоамий ларда» (гIалгIай меттала).
11.30 — Концерт (нохчий меттала).
15.15 — «Барт тайнача дезане» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
15.35 — Еррига союзни ленински коммунистически субботника накъадоакхаш (эрсий меттала).
18.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
18.01 — Реклама.
18.15 — Халкъа музыка (нохчий меттала).
18.45 — «Iилман дин сага синах лаьца». Беседа (эрсий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
19.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
19.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
19.30 — Хоамаш.

ХIаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш моркаш а йолаш, йоачан а йоацаш, гуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 5—10 (къулбехьа 10—15). Грозне 7—9 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана моркаш а йолаш, цхьайолча моттигашка йоачан а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайптайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана —2, +3, дийнахьа +5 +10 (къулбехьа +8 +13) градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктоакхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кисьмой — 2-58-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделы: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-58-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02114. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1514.